

Bacheloroppgave

Jus og ledelse (2015)

“Kan ordensvaktens holdninger påvirke deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt i utførelsen av sitt arbeid? Hvis så, hvordan?”

Skrevet av:

Eskil Korneliussen og Fredrik Waaler

Bacheloroppgaven er skrevet som et avsluttende ledd i studiet bachelor i jus og ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Høgskolen er ikke ansvarlig for bacheloroppgavens teorier, metoder eller konklusjoner.

Sammendrag

I denne oppgaven har vi undersøkt om vektere og dørvakter sine holdninger påvirker deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om bruk av fysisk makt.

For å unngå misforståelser tilknyttet oppgaven har vi i teorifundamentet lagt til grunn og gjort rede for hva som ligger i begrepene “fysisk makt”, “fysisk vold”, “nødverge”, “nødrett” “ordensvakter” og “deres arbeid” samt “holdninger”. Vi har presentert teori om dannelselse og endring av holdninger, samt benyttet Fishbein og Ajzen (1975) sin modell for å kartlegge om holdninger kan påvirke våre informanters atferd.

Påfølgende har vi utarbeidet en visualisering av vår problemstilling basert på vår problemstilling og teorifundamentet. Videre vil vi i metodekapittelet forsvare våre valg av forskningsdesign, utvalg av informanter og utarbeidelsen av intervjuguiden.

I det etterfølgende analysekapittelet vil vi kode funnene fra datainnsamlingen, for å så gjennomføre en drøftelse om det foreligger et samsvar med teorikapittelet.

I denne oppgaven har vi belyst at våre informanters holdninger kan påvirke deres atferd, og følgelig at det kan påvirke deres bruk av fysisk makt. Våre funn indikerer også at informantene har delvis samme oppfattelse av hva fysisk makt er, men vi kan hentyde at våre informanter ikke har tilfredsstillende kunnskap vedrørende aktuell lovregulering.

Basert på teori og funn fra datainnsamlingen, har vi utpekt konkrete tiltak vi mener kan bidra til å redusere situasjoner hvor illegitim bruk av fysisk makt forekommer. I tillegg har vi trukket frem andre faktorer som kan påvirke bruk av fysisk makt og utarbeidet en revidert forskningsmodell for videre forskning.

Forord

Vi startet vårt arbeid med bacheloroppgaven høsten 2014 med å undersøke dagsaktuelle temaer vi kunne basere vår oppgave på. Temaet dreide seg om praksis ved utesteder og resulterte i at vi ønsket å skrive om vektere og dørvakters håndtering av sine gjester.

Oppgavens formål er å avdekke om våre informanters holdninger påvirker deres bruk av fysisk makt. Med dette ønsket vi også å klargjøre forståelsen ved begrepet og fastsette en grense mellom illegitim og legitim bruk av fysisk makt.

For å sikre oss samarbeidspartnere tok vi kontakt med flere bekjente vektere og dørvakter samtidig som vi tok kontakt med et serveringsted som gav oss kontaktinformasjon til deres dørvakter. Samtlige av informantene var positiv og entusiastiske til samarbeidet da de gav uttrykk for at temaet ved oppgaven var engasjerende.

Samarbeidet innad i bachelorgruppen har fungert godt da vi har god kjennskap til hverandre fra før og ved tidligere anledninger har jobbet sammen. Gjennom prosessen har det vært et gjensidig engasjement og enighet om hvordan utformingen av oppgaven skulle fremstå. Vi er tilfreds med både samarbeidet og sluttresultatet.

Vi vil til slutte takk våre informanter for fleksibilitet, motiverende bidrag og et godt samarbeid. I tillegg vil vi takke Ann-Kristin Elstad og Ingunn Alvik for deres veiledning gjennom hele oppgaveprosessen høsten 2014 og våren 2015.

Hønefoss, 29. april 2015

Eskil Korneliussen

Fredrik Waaler

Innhold

1. Innledning.....	5
2. Teorifundament.....	7
2.1. Kildesøk	7
2.2. Begrepsavklaring	9
2.3. Holdningsteori	17
2.4. Modeller	23
3. Visualisering av problemstillingen.....	30
4. Metode	31
4.1. Forskningsdesign	31
4.2. Beskrivelse av utvalg og case	33
4.3. Anonymitet.....	33
4.4. Datainnsamling.....	34
4.5. Analyse	34
4.6. Validitet og reliabilitet.....	35
4.7. Utforming av spørsmålene	36
5. Analyse	37
5.1. Fysisk makt	37
5.2. Holdninger	51
6. Drøfting.....	60
6.1. Fysisk makt	60
6.2. Holdninger	67
7. Tiltak	73
7.1. Strengere krav til kurs	73
7.2. Klare interne instruksjoner	74
7.3. Strengere ruskontroll	75
8. Feilkilder og videre forskning	76
8.1. Oppsett og gjennomføring av datainnsamling	76
8.2. Begrepet holdninger.....	76
8.3. Lengre arbeidserfaring	77
8.4. Ordensvakter som misbruker fysisk makt	77
9. Konklusjon	80

Figurliste

Figur 1: Enkomponentsmodellen (kilde)

Figur 2: Trekomponentsmodellen (kilde)

Figur 3: Theory of Reasoned Action (kilde)

Figur 4: Visualisering av problemstillingen

Figur 5: Revidert forskningsmodell for fysisk makt

Vedlegg

Vedlegg 1: Informert samtykke

Vedlegg 2: Informert samtykke

Vedlegg 3: Informert samtykke

Vedlegg 4: Informert samtykke

Vedlegg 5: Informert samtykke

Vedlegg 6: Informert samtykke

Vedlegg 7: Informert samtykke

Vedlegg 8: Intervjuguide

Vedlegg 9: Matrise

1. Innledning

Ved flere anledninger har det i nyhetsbildet og på sosiale medier blitt eksponert privatvideoer av vektere som misbruker fysisk makt til det ytterste mot privatpersoner. En slik situasjon forekom for eksempel på Oslo S der fire vektere anholdt en passasjer som ikke hadde billett, hvor vekterne ble voldelige og knakk armen på vedkommende. Videoer som nevnt over finner vi igjen i artikler hos flere anerkjente nyhetsaktører, som omhandler vektere som har utøvd fysisk makt mot gjester (Løvik, 2007) og (Sagmoen & Lindkvist Johansen, 2014). Riktignok vil disse artiklene omhandle ekstreme tilfeller, men likevel viser dette seg å være et gjengående tema da flere vektere har vært involvert eller i det minste vært vitne til fysiske konfrontasjoner.

Innenfor vår oppgave vil det aktuelle juridiske området for oppgaven være innholdet i Lov om vaktvirksomhet m.m. (Vaktvirksomhetsloven, vaktl.) av 5. januar 2001 nr. 1, og i tillegg kommer lov om Almindelig borgerlig Straffelov m.m. (Straffeloven, strl.) 22. mai 1902 nr. 10 til anvendelse. Vaktvirksomhetsloven har som formål å “ivareta rettssikkerheten for dem som er i kontakt med vektere”, jfr. §1a. Det følger av vaktvirksomhetsloven § 2 første ledd første punktum at egenvakthold også omfattes av lovens bestemmelser. Med egenvakthold menes de som ansetter eget personell til å utføre vaktjenester, og dette personellet må oppfylle samme krav til vandel og utdanning i likhet med de som driver ervervsmessig vaktvirksomhet, jfr. Om lov om endringer i lov om vaktvirksomhet Ot.prp.nr. 49 (2008-2009). Av denne grunn vil også dørvakter omfattes av vaktvirksomhetsloven (Politiet, 2015). For å gjøre oppgaven mer oversiktlig vil vi i vår besvarelse benytte oss av begrepet «ordensvakt» som en fellesbetegnelse på dørvakter og vektere.

I lys av disse voldsepisodene ønsker vi å ta for oss hva ordensvakter har rett til, og hva de selv mener de har rett til å foreta seg. Utgangspunktet er at ingen individer har rett til å utøve fysisk makt mot andre uten rettslig grunnlag. Dette følger av legalitetsprinsippet som er hjemlet i Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven, GrL.) av 17. mai 1814 §§ 96, 97 og 99. Legalitetsprinsippet er også presisert i vaktvirksomhetslovens § 12, hvor det følger av ordlyden at heller ikke ordensvakter har rett til å bruke fysisk makt utover enhver har adgang til, jfr. strl. § 48. Legalitetsprinsippet er et tungtveiende hensyn bak vaktvirksomhetsloven og straffeloven, hvor utøvelse av offentlig myndighet forutsetter hjemmel.

Det kan være mange faktorer som påvirker hvorvidt ordensvakter bruker fysisk makt i utøvelsen av sitt arbeid, og i denne oppgaven ønsker vi å gjøre rede for hva som kan være årsaken til at situasjoner med misbruk av fysisk makt oppstår. I den sammenheng ønsker vi å undersøke om holdninger kan være en av faktorene som påvirker hvordan ordensvakter håndhever vaktvirksomhetsloven § 12. I tillegg ønsker vi å bidra med en klarere definisjon på begrepet fysisk makt og hvilke begrensninger vaktvirksomhetsloven § 12 setter. Videre vil vi bidra med å kartlegge kompetansen og kunnskapen til ordensvakter i henhold til gjeldende lovregulering. For å undersøke dette vil vi tilegne oss informasjon fra individuelle ordensvakter. Vi ønsker å kartlegge om en ordensvakts holdninger påvirker utførelsen av deres arbeid og eventuelt hvor stor påvirkning det har. På grunnlag av dette har vi kommet frem til følgende problemstilling:

“Kan ordensvaktene holdninger påvirke deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt i utførelsen av sitt arbeid? Hvis så, hvordan?”

Det første vi skal ta for oss i oppgaven er den teorien vi finner relevant. Dette innebærer blant annet at vi skal gjøre rede for, og definere, de sentrale begrepene i vår problemstilling. I tillegg til dette ønsker vi å kartlegge hvordan utdanningen og opplæringen av ordensvektene innarbeider det juridiske rammeverket og holdninger og etikk for sine ansatte. Vi vil så visualisere problemstillingen vår, før vi presenterer og analyserer dataene i forhold til teorien vi legger til grunn. Dette vil gi oss et svar på hvordan problemstillingen vår faktisk arter seg i virkeligheten, og vil forhåpentligvis danne et grunnlag for konkrete tiltak vi kan anbefale for vekterfirmaer og utesteder. Til slutt vil vi redegjøre for en konklusjon om hvorvidt holdningene til ordensvaktene påvirker deres håndheving vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt, og i så fall hvordan.

2. Teorifundament

I dette kapittelet vil vi gjøre rede for hvilken teori vi legger til grunn for vår oppgave ved å definere sentrale begreper som er relevante til å underbygge vår problemstilling, samt trekke inn aktuelle modeller for temaet.

Det første kapittelet kartlegger vårt juridiske og holdningsaktuelle kildesøk. Videre presenterer vi et kapittel med begrepsavklaringer. Formålet er å gjøre rede for betydningen i oppgavens begreper. I oppgaven velger vi å definere begrepene «holdninger», «fysisk makt», «legalitetsprinsippet», «nødverge», «nødrett» samt «ordensvakt» og deres arbeid.

I den siste delen av kapittelet belyser vi modeller som vi mener er aktuelle for å kunne forklare holdningsbegrepet i henhold til vår problemstilling. I tillegg så gjør vi i rede for dannelses- og endringsteorier av holdninger. Etter at vi har gjennomført datainnsamling vil vi undersøke om det foreligger noe samsvar mellom det vi avdekker i intervjuprosessen og det vi legger til grunn i teorifundamentet.

2.1. Kildesøk

For å kartlegge relevant teori og juridisk rammeverk har vi foretatt et fullstendig kildesøk knyttet til vår problemstilling. *Fysisk makt* og *holdninger* er de sentrale begrepene i vår problemstilling og det er derfor nødvendig at vi definerer disse begrepene.

På det juridiske feltet har vi tatt i bruk lovdata.no sine nettsider. Vi fant ingen dekkende, juridiske definisjoner av begrepet fysisk makt i vaktvirksomhetsloven og dens forarbeider Om lov om vaktvirksomhet m.m. Ot.Prp.Nr. 54 (1999-2000) annet en det som følger av ordlyden. Lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25 (straffeprosessloven) og Straffeloven ga heller ingen definisjon på begrepet fysisk makt. Vi lette også i straffeprosesslovens og straffelovens forarbeider, men også dette søket ble resultatløst. I Rt. 2007 s. 632 redegjør Høyesterett for hvor grensen til fysisk makt går, og vi finner denne dommen anvendelig for å definere begrepet. Da vi søkte internett for definisjoner av begrepet «fysisk makt», resulterte dette ikke i noen anvendelige definisjoner. Vi har også funnet definisjon i boken «Meningen med volden» av Isdal (2002), men denne kan kun brukes som en retningslinje eller for å underbygge begrepet da Isdal (2002) ikke kan anses for å være en gyldig rettskilde.

Definisjon av begrepet «legalitetsprinsippet» har vi funnet i relevante rettskilder som Grunnloven, Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven, mnskr.l.) av 21. mai 1999 nr. 30 og i internasjonal rett, jfr. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (heretter forkortet EMK) og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (heretter forkortet SP). Vi har også benyttet oss av boken «Statsrett kort forklart» av Moltumyr Høgberg (2013) fordi boka gir en forståelig redegjørelse av begrepet.

For å definere begrepet nødverge har vi gjennomført et fullstendig rettskildesøk og fant definisjoner av begrepet i relevante rettskilder som straffeloven, Rt. 2009 s. 703, Rt. 1978 s.147, Rt. 1992 s.124 samt boken «Norsk alminnelig strafferett» av Mæland (2012). Vi mener også det er viktig å belyse forskjellen på nødverge og nødrett da denne er vesentlig. Definisjoner på begrepet nødrett fant vi i straffeloven. Vi søkte også etter definisjon på nødrett i forarbeidene til straffeloven, men fant ikke her noen særlig god definisjon på begrepet. Da vi søkte etter rettsavgjørelser fant vi i høyesterettsdom Rt. 1996 s.269 en anvendelig definisjon av begrepet. Vi har også benyttet oss av boken «Norsk alminnelig strafferett» av Mæland (2012).

For å kartlegge i hvor stor grad ordensvaktene skal ha kjennskap til gjeldende regelverk, gikk vi til vaktvirksomhetsloven § 9. Videre benyttet vi oss av RPOD-2006-8 (heretter kalt politidirektoratets rundskriv), da dette setter krav for hva ordensvakter skal ha kunnskap om etter endt utdanning.

I kildesøket har vi anvendt BIBSYS Ask og BRAGE for å finne relevant holdningsteori. Vi fant frem til flere relevante teorier, men også teorier som var irrelevant for vår oppgave. I tillegg til dette har vi også benyttet oss av Idunn hvor vi har funnet aktuelle artikler om holdninger og fysisk makt.

Definisjoner av begrepet «holdninger» fant vi i bøkene «Psykologi 2 : mennesket i gruppe og samfunn : psykologi for studiespesialiserande utdanningsprogram» av Gjøsund og Huseby (2011) og «Arbeids- Og Lederpsykologi» av Brochs-Haukedal (2010).

Vi benyttet oss også av Borschs-Haukedal sin bok fra (2007). For å definere begrepet «holdninger» har vi videre benyttet oss av et fullstendig internettsøk, hvor vi fant artiklene til Sirnes (2014) og Sander (2014b) anvendelige. Begrepet ordensvakt og deres utførelse av arbeidet blir definert i en artikkel av Karlsen (2014).

2.2. Begrepsavklaring

I dette kapittelet vil vi benytte oss av kildene og teoriene vi fant frem til gjennom vårt kildesøk, og med det gi en felles gjeldende definisjon av de sentrale begrepene for vår oppgave.

2.2.1. Holdninger

Holdninger er faktoren vi ønsker å fokusere på for å kartlegge om den kan påvirke ordensvekters håndheving av vaktvirksomhetslovens § 12 om fysisk makt. Det finnes flere eksempler på definisjoner av hva en *holdning* er, og vårt førsteinntrykk er at de aller fleste har sentrale likhetstrekk. Vi mener likevel at det er viktig å få frem en klar definisjon på hva begrepet *holdninger* innebærer og har av den grunn gjort rede for noen definisjoner som vi mener er relevante for en god redegjørelse av begrepet.

I følge Gjøsund og Huseby (2011) er holdninger et tilegnet mønster for atferd. Dette gjør at man med forutsigbarhet kan se hvordan en person reagerer på et objekt, en handling, en hendelse, andre individer eller lignende. Vi ønsker å se hvordan holdninger påvirker atferd og handlinger. Siden den ikke inkluderer tanker og følelser, men definerer holdninger som kun reaksjoner til objekter, mener vi at definisjonen ikke er fullgod i henhold til begrepet fysisk makt.

Sirnes (2014) hevder i likhet med Gjøsund og Huseby (2011) at holdninger er i samsvar med hvordan individets meninger utspiller seg og mener at en holdning er en forutsigbar positiv eller negativ reaksjon eller mening rettet mot personer, handlinger eller hendelser (Sirnes, 2014). Siden Sirnes (2014) utelater aspektet nøytral holdning, samt mener at holdning kun er en reaksjon som er forutsigbar, mener vi at definisjonen blir for vag i henhold til vår oppgave fordi den i likhet med Gjøsund og Huseby (2011) utelater det psykologiske aspektet.

Sander (2014b) definerer holdninger som tillært tilbøyelig reaksjon som kan være positiv, negativ eller nøytral mot et gitt objekt. I denne definisjonen blir hele graden av affekt tatt i betraktning i motsetning til Gjøsund og Huseby (2011) og Sirnes (2014). Dette er et moment som kan anvendes i vår oppgave fordi vi ønsker å undersøke om affekten på holdningen kan påvirke håndhevingen av vaktvirksomhetsloven § 12 om bruk av fysisk makt.

I følge Brochs-Haukedal (2010, s. 234) er *“holdning er en predisposisjon til å oppfatte, føle, tenke og handle på bestemte måter i forbindelse med et gitt objekt”*. Objekter er et vidt begrep, derfor definerer Brochs-Haukedal (2010) at det innebærer alt som eksisterer i et individs psykososiale verden. Dette kan være gjenstander, personer, filosofi, religion eller alt som individene måtte forholde seg til, derunder bruk av fysisk makt i henhold til vår problemstilling (Brochs-Haukedal, 2010).

De fleste definisjonene er sentrale og kan være anvendelige i forhold til vår oppgave, men ikke alle er relevante til vår problemstilling da de ser ut til å begrense holdninger til psykologiske aspektet til objekter. I henhold til vår problemstilling vil begrepet holdninger være mer relevant til hvordan man også fysisk forholder seg til objekter, hendelser osv. Følgelig er Brochs-Haukedal (2010) definisjon den vi finner mest anvendelig, fordi holdningen overfor *“voldsbruk”* eller *“fysisk makt”* kan anses å være mer relatert til hvordan individet føler, tenker og handler mot den gitte situasjon. Vi mener også at det er vesentlig å tilføye hvorvidt individet reagerer positivt, negativt eller nøytralt på fysisk makt. Av den grunn, og i samsvar med teorifundamentet, ønsker vi å trekke inn momenter fra Sander (2014b) hvor graden av affekt også blir tatt med i betraktning. Vi har på bakgrunn av det valgt å definere holdninger som en *«predisposisjon til å oppfatte, føle, tenke og handle negativt, positivt eller nøytralt i forbindelse med et gitt objekt»* basert på Brochs-Haukedal (2010) og Sander (2014b) sine definisjoner av begrepet.

2.2.2. Fysisk makt

Vår problemstilling tar for seg hvordan ordensvekterens holdninger påvirker deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt. For å belyse innholdet i problemstillingen har vi forsøkt å definere begrepet holdninger og skal nå ta for oss begrepet fysisk makt. De fleste av definisjonene omhandler kun begrepet makt, og svært få redegjør for “fysisk makt”.

Statsviteren Dahl gir denne definisjonen av makt: *“A har makt over B i den grad A får B til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville gjort”* Engelstad (2014). Dahl mener altså at makt foreligger der en person tvinger frem en ønsket reaksjon eller et ønsket resultat fra den andre part. Dette kan relateres til vekterykket, der ordensvakten blir A, som vil nekte den besøkende, B, inngang eller kaste vedkommende ut fra lokalet mot dens vilje.

Den tyske sosiologen Max Weber definerte makt som sannsynligheten for at en får sin vilje selv med motstand gjennom handling i en sosial relasjon og relaterer det til typisk autoritær makt, lik makten daglig leder har over sine ansatte (Eeg-Larsen, 2003). Weber mener at begrepet makt beveger seg mer inn på det psykologiske aspektet og ikke bruk av fysiske virkemidler og av den grunn blir definisjonen ikke særlig relevant for vår oppgave (Eeg-Larsen, 2003).

En tredje definisjon lyder slik:

“Fysisk vold er bruk av enhver form for fysisk makt som gjennom at den smerter, skader, skremmer og krenker, påvirker et annet menneske til å slutte å gjøre noe det vil eller gjøre noe mot sin vilje”. (Isdal, 2002, s. 43)

Felles for alle de tre definisjonene er at makt brukes for å endre andres atferd eller tanker. Dette er relevant for vår oppgave da vi forutsetter at ordensvaktens intensjon med bruk av fysisk makt hovedsakelig er å hindre enkeltpersoners ønske om å foreta en handling. Denne handlingen vil typisk være noe som strider med reglement og interne instruksjoner på arbeidsplassen, og der ordensvaktene vil endre individenes atferd slik at den er i tråd med nevnte reglement. Vi forutsetter med andre ord også at deres generelle holdning er at de skal holde seg innenfor de rammer som vaktvirksomhetsloven § 12 om bruk av fysisk makt fastsetter.

Ordlyden i vaktvirksomhetsloven § 12 gir ingen definisjon på begrepet fysisk makt. Forarbeidene i Ot.prp.nr. 54 (1999-2000) konstaterer at bestemmelsen kun presiserer rettstilstanden, og er tatt inn av pedagogiske grunner og gir oss heller ingen definisjon av begrepet fysisk makt. Riktignok kan grensen for bruk av fysisk makt tolkes ut ifra Rt. 2007 s. 632. Etter Høyesteretts forståelse hadde en togkonduktør bedt en passasjer om å forlate toget og gitt vedkommende et lett dytt. Dette anser Høyesterett som uttømmende for konduktørens maktmidler og bruk av fysisk makt ikke har forekommet. Da passasjereren som holdt seg fast i toget, derimot ble dratt ned på perrongen med stor kraft slik at jakken revnet, anser Høyesterett dette som fysisk makt ved gjennomføring av bortvisning. Vi mener at det ikke kan sees som sannsynlig at lovgiver mener at ordensvakter ikke har adgang til å fysisk hindre en person i å gå inn i festlokalet. Dersom en ordensvakt stopper deg i inngangen til arrangementet ved å legge en hånd på brystkassen din eller ved å stille seg i veien, vil vedkommende sine maktmidler anses for å være uttømt, jfr. Rt. 2007 s. 632. Derimot vil situasjoner der de fysiske handlingene omfatter stor kraft, vil dette kunne anses som bruk av fysisk makt, jfr. Rt. 2007 s. 632. Dersom handlingene eskalerer til slag, spark eller lignende kan det etter vår forståelse defineres som fysisk vold.

Vi søkte etter definisjon av begrepet fysisk vold i straffeloven §§ 228 og 229, men dette endte resultatløst. Vår forståelse av begrepet fysisk vold underbygges derimot i Ot.prp.nr. 22 (2008-2009) hvor fysisk vold defineres som blant annet å slå, sparke og skalle. Dette samsvarer med definisjonen av begrepet i dom fra høyesterett Rt. 2005 s. 938, som definerer fysisk vold som blant annet slag både med åpen og knyttet hånd, samt kvelertak. I tråd med forarbeidene og høyesterettsdommen mener Isdal (2002) at fysisk vold defineres som å dytte, riste og klype, og dette utvikler seg videre til slag, spark og så videre. Vi presiserer igjen at Isdal (2002) ikke er en gyldig rettskilde, men bruker kun hans definisjon av begrepet som supplement til rettskildene nevnt ovenfor.

2.2.3. Ordensvekteres utførelse av arbeid

Ordensvaktens arbeidsoppgaver defineres ut i fra vaktvirksomhetsloven § 1a-c hvor formålet med ordensvekteres arbeid er å ivareta rettsikkerhet overfor gjester, sikre god kvalitet av tjenestene og legge forholdene til rette for en effektiv virksomhet. Videre følger det av vaktvirksomhetsloven § 2 a-f at virkeområdet omfatter kontrolltjenester, verditransportering, ledsagning, virksomhet innenfor alarm og så videre, men dette faller utenfor vår oppgave.

I henhold til vår problemstilling, som omhandler tilsyn mot offentlig eller privat område, vil det være vaktvirksomhetsloven § 2a som kommer til anvendelse. Forarbeidene til vaktvirksomhetsloven finner vi i Ot.prp.nr. 54 (1999-2000), hvor forholdet mellom politiet og ordensvaktene defineres. Det fremgår i forarbeidene under punkt 1.3 om grensedragningen mellom oppgavene til politiet og vaktelskapet at ordensvaktens oppgave i utgangspunktet er begrenset til å observere, kontrollere og rapportere. I følge Karlsen (2014) er ordensvaktene individene som sørger for å opprettholde ro og orden, samt sørge for sikkerhet og forhindre uønskede situasjoner. Ordensvaktens arbeidsoppgaver har et vidt spekter og befinner seg i seksjoner for privat og offentlig virksomhet.

Det følger også av vaktvirksomhetslovens § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv, at ordensvakter må gjennomgå en godkjent vekterutdanning. I følge politidirektoratets rundskriv skal ordensvaktene tilegne seg kompetanse innenfor blant annet jus, etikk og konflikthåndtering. Vi kommer i intervjuene til å undersøke i hvilken grad ordensvaktene har kjennskap til aktuell lovgivning, samt hvordan de vil håndtere situasjoner der fysisk makt er nødvendig.

2.2.4. Legalitetsprinsippet

Ordensvakter har altså ingen større rett til utøvelse av makt enn det enhver annen person har. Vaktvirksomhetslovens § 12 er i tråd med legalitetsprinsippet som er kodifisert norsk rett. En kodifisering vil si at en sedvanerett er blitt lovfestet. I norsk rett var legalitetsprinsippet i utgangspunktet ulovfestet rett og av konstitusjonell rang (Moltumyr Høgberg, 2013), men er senere hjemlet i Grunnloven. Legalitetsprinsippet innebærer at ingen kan dømmes uten etter lov, at ingen kan fengsles uten etter dom og at ingen lov kan gis tilbakevirkende kraft, jfr. Grl. §§ 97 og 98.

I henhold til Grunnlovens §§ 96 og 113 kan ingen dømmes der det ikke foreligger lov eller straffes uten dom og eventuelle inngrep fra myndighetene ovenfor den enkelte må ha grunnlag i lov. Bestemmelsene om legalitetsprinsippet i Grunnloven finner vi i kapittel E om menneskerettigheter, jfr. EMK artikkel 7 og menneskerettsloven § 2 herunder SP artikkel 15.

Ordensvaktenes adgang til bruk av fysisk makt vil derfor være sterkt begrenset og strekker seg ikke lenger enn det enhver annen enkeltperson har, jfr. legalitetsprinsippet og vaktvirksomhetsloven § 12. Alle inngrep overfor enkeltmennesker må altså ha hjemmel, og bruk av fysisk makt fordrer lovhjemmel. I Norge er det kun politiet som har hjemme til å benytte fysisk makt. Denne hjemmelen finner vi i Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53 (politiloven, politil.) § 2, jfr. Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963 (politiinstruksen) § 3-2.

2.2.5. Nødverge

Straffeloven § 48 om nødverge hjemler adgangen ordensvakter, og en enhver annen, har til bruk av fysisk makt. Antitetisk kan vi tolke bestemmelsen dithen at ordensvakter kun har adgang til bruk av fysisk makt der tilfellet kvalifiserer til nødverge. For å lettere forstå hva dette innebærer vil vi i det følgende definere nødverge.

Nødverge kan defineres som situasjoner der en har rett til å forsvare seg med handlinger som i utgangspunktet er straffbare. Det følger av straffeloven § 48 annet ledd at «*Det er Nødverge, naar en ellers strafbar Handling foretages til Afvergelse af eller Forsvar mod et retsstridigt Angreb*», jfr. Rt. 2009 s. 703. Det er følgelig kun ulovlige handlinger utført mot angrepne som skaper nødvergesituasjoner (Mæland, 2012). Vi ønsker å avgrense til det vi finner aktuelt for vår problemstilling. Nødverge overfor enkeltpersoner vil være relevant for vår oppgave, men vi finner ikke borgernes nødvergerett overfor myndighetene aktuelt.

2.2.5.1. Nødvergehandlingen

Vi ønsker videre å se nærmere på hvilke nødvergehandlinger man i en nødvergesituasjon har rett til å foreta seg, og samtidig belyse i hvilke tilfeller ordensvaktene går utover sin tildelte maktadgang i vaktvirksomhetsloven § 12. Straffeloven § 48 redegjør for tre kumulative regler som angir grensene for nødvergehandlingen. Den første kumulative regelen kalles “formålsregelen” og innebærer at nødvergehandlingen må være tilpasset den enkelte situasjon og formålet må være å avverge angrepet, jfr. «*afvergelse*» i strl. § 48 annet ledd jfr. (Mæland, 2012).

Den andre kumulative regelen kalles “subsidiaritetsregelen”. Denne regelen definerer at kun det som er nødvendig kan benyttes for å avverge et angrep. Denne regelen følger av straffeloven § 48 annet ledd «*saafremt Handlingen ikke overskrider, hvad der fremstillede sig som fornødent hertil*». Holder det å snakke til angriper eller kanskje holde han fast, skal dette prøves før man går så langt som vold (Mæland, 2012). Det drøftes også om fluktmuligheter bør gå under subsidiaritetsregelen, men da vi ikke ser dette som særlig aktuelt i forhold til vår problemstilling, velger vi å ikke gå ytterligere inn på dette.

“Proporsjonalitetsgrunnsetningen” er den tredje og siste kumulative regelen. Dette vilkåret tar for seg strl. § 48 annet ledd og uttrykket “*ubetinget utilbørlig*”. Med dette menes at det må være et forhold mellom angriperes handling og skadeevne, og den angrepnes forsvarshandling og dens skadeevne, jfr. strl. § 48 2. ledd. Et eksempel på dette kan være dersom ordensvekten i et tilfelle etter straffelovens § 48 er berettiget til å slå, men at han/hun ikke tør dette av frykt for å gå utover loven. Situasjonen kan da utarte seg til å bli en fare for både ordensvektene og gjestene ved arrangementet. Hvorvidt en forsvarshandling går utover nødvergeretten sees i forhold til hva som blir angrepet, om det blir brukt våpen eller liknende og hvilken grad av skyld angriperen har, jfr. strl. § 48 annet ledd (Mæland, 2012).

2.2.5.2. Opphør av nødvergesituasjonen

Det er først når angrepet er avverget at nødvergesituasjonen opphører, jfr. Rt. 1978 s. 147. I nevnte dom var nødvergesituasjonen opphørt da person A havnet i vannet uten stand til å følge opp med videre angrep. Denne dommen viser oss også at man, etter et angrep er avverget, kan ha hjelpeplikt. Dette vil være relevant der ordensvakten har forsvart seg selv eller andre og angriperen ender opp i en livstruende situasjon. Man kan i slike tilfeller ikke vende ryggen til og forlate angriperen, jfr. strl. §§ 47 og 48 jfr. Rt. 1992 s.124.

Det er imidlertid ikke alltid like lett å avgjøre eksakt når et angrep er avverget, og for ordensvektene kan et aktuelt problemområde være ved håndgemeng eller slagsmål. Dersom den angripende part i et slagsmål plutselig tar en “pause” fra angrepet, vil det da si at angrepet er avverget? I følge Rt. 1992 s. 124 vil det i slike tilfeller være avgjørende å foreta en vurdering av omstendighetene, og i denne vurderingen se an faren for fremtidig rettsstridig angrep og om det dermed fortsatt foreligger en nødvergesituasjon.

I følge Mæland (2012) er det avgjørende for om en nødvergesituasjon er opphørt hvorvidt det fortsatt foreligger en overhengende fare for nye fremtidige rettsstridige angrep, jfr. strl. § 48.

2.2.6. Nødrett

Straffelovens § 47 definerer nødrett som handlinger som bryter med et straffebud utført i en situasjon som kan karakteriseres som en nødssituasjon. Dersom en ordensvakt observerer at en enkeltpersons liv, legeme eller helbred blir utsatt for angrep har han eller hun rett til å forsvare offeret, jfr. strl. § 47 (Mæland, 2012). Dette kan for eksempel være aktuelt dersom det bryter ut slagsmål i taxi-køen utenfor arrangementslokalet, men igjen er ikke dette en rett som går utover det enhver annen person har rett til. En nødrettssituasjon oppstår altså der det foreligger en nødssituasjon hvor et hvert rettsgode er i uavvendelig fare, jfr. Rt. 1996 s. 269.

Dommen tar for seg en sak der en ung gutt ikke benyttet seg av nærliggende handlingsalternativer før han brøt straffebud og hevdet nødrett. Høyesterett fant ikke dette som nødrett da uavvendelig fare ikke forelå. At et rettsgode er i uavvendelig fare vil si at faren ikke kan unngås på annen måte enn en handling som bryter med et straffebud (Mæland, 2012).

Nødrettsbestemmelsen i straffelovens § 47 har også som nødvergebestemmelsen i § 48 tre kumulative vilkårsregler, men siden vi tok for oss formålsregelen, subsidiaritetsregelen og proporsjonalitetsgrunnsetningen i definisjonen av begrepet nødverge på side 12 kommer vi følgelig til å kun nevne disse kort i dette kapittelet.

Formålsregelen følger av straffelovens § 47 “*uavvendelig*”. Det ligger i dette at handlingen som bryter med straffebudet er nødvendig, samt at formålet med handling må være at den skal avverge angrepet (Mæland, 2012). Det følger videre av subsidiaritetsregelen at den nødrettshandlingen som omfatter det minste onde må benyttes (Mæland, 2012). Et eksempel på en slik situasjon som ordensvektene kan erfare er om det er nødvendig å komme seg inn i et låst bygg eller et låst rom der en nødssituasjon foregår. Om det holder å knuse ei rute for å komme seg inn, kan i følge Mæland (2012) ikke hele døren ødelegges, jfr. strl. § 47. Den tredje og siste kumulative regelen er proporsjonalitetsgrunnsetningen. Denne regelen redegjør for at nødrettshandlingen må stå i forhold til faren.

Vi kan se på samme eksempel som ved subsidiaritetsregelen: Dersom nødssituasjonen som foregår på det låste rommet eller i det låste bygget ikke er betydelig nok til at han kan knuse ruten for å komme inn, må ordensvakten vurdere sine handlingers skadeevne mot angrepets skadeevne. Subsidiaritetsregelen og proporsjonalitetsgrunnsetningen følger av straffeloven § 47 *“naar Omstændighederne berettigede ham til at anse denne som særdeles betydelig i Forhold til den Skade, som ved hans Handling kunde forvoldes”*.

2.2.7. Straffevern

Ordensvektene er også avhengig av beskyttelse. De arbeider i et utsatt yrke, og er ofte utsatt for trusler og fare (Rise, 2013). Vi har valgt å begrense oss til ordensvakter ansatt i privat sektor og deres straffevern. Ordensvakter ansatt i private selskaper har nemlig etter gjeldende rett ikke strafferettslig vern i strl. § 127 slik ordensvakter ansatt i offentlige selskaper har.

Dette følger av en antitetisk tolkning av bestemmelsen i strl. § 127.

Selv om de som følge av at de er ansatt i privat sektor ikke har strafferettslig vern, vil deres stilling som ordensvakter være et skjerpene moment når det kommer til domstolens straffeutmåling. Bortsett fra dette er de selvfølgelig beskyttet av den generelle strafferettslige lovgivningen.

2.3. Holdningsteori

I dette kapitlet vil vi presentere teori og modeller som vi mener er relevante for vår problemstilling. Vi vil først gjøre rede for det grunnleggende innenfor holdningsteori og dens sammensetning, dannelse og endring av holdninger. Til sist vil vi presentere en-, to- og trekomponentsmodellen og Fishbein og Ajzen (1975) sin TRA-modell.

Vi har valgt å legge til grunn fundamental teori om dannelse og endring av holdninger før vi gjøre rede for modellene. Dette har vi valgt å gjøre fordi vi mener at det skaper en bredere forståelse av holdningers komplekse sammensetning og brukes som bakgrunnskunnskap slik at leserne kan få satt seg dypere inn i vår problemstilling. I tillegg mener vi at det er aktuelt å kartlegge dannelse av holdninger for å se om dette har en sammenheng med ordensvekters atferd og håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12. Videre ønsker vi å se om ordensvakters holdninger til fysisk makt har eller kan endres, og om dette er i tråd med teorien.

2.3.1. Dannelse av holdninger

Med stor sikkerhet kan det sies at man ikke har fordommer, holdninger eller andre preferanser som nyfødt. Holdningene våre er ikke medfødte egenskaper, men formes gjennom erfaringer, kultur, sosialisering o.l. (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

For å kartlegge hvor stor effekt holdninger har på atferd, mener vi at det kan være viktig å belyse hvordan informantenes holdninger dannes. Dette er i tråd med holdningers kompleksitet og valens, altså hvor stor gjennomslagskraft holdningene har for vedkommende, se kap 2.4.3.1 og 2.4.3.2.

2.3.1.1. Sosialiseringssprosess

Sosialiseringssprosessen gjør rede for hvordan individer lærer holdninger fra andre. Personene overtar normer, holdninger og verdier i fra det samfunnet som individet tilhører. (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Sosial læring kan skje gjennom flere mekanismer. Man kan imitere andre, ofte forekommer det som imitasjon av rollemodeller.

Læringen kan skje via identifisering, en prosess hvor man “overtar” en annens holdning for å skape sosial kontakt eller tilknytning (Kaufmann & Kaufmann, 1996). En annen mekanisme kan være internalisering som er en slags dypere identifiseringsprosess. Ordensvakter kan i følge teorien danne holdninger på bakgrunn av kollegaer, daglig leder eller andre forbilder for å skape sosial tilknytning. Til slutt gjør de rede for *integrering* som en siste mekanisme. Ordensvaktens holdninger mot fysisk makt som i utgangspunktet var imitert eller identifisert mot andre, har blitt en selvstendig, uavhengig holdning, sterkt forankret i individets grunnleggende verdier og normer. Derfor blir de varige (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

2.3.1.2. Klassisk betinging

Pawlovs Hunder er et eksempel på klassisk betinging eller assosiativ betinging som har vist seg å være vesentlig for hvordan den emosjonelle holdningskomponenten utvikler seg (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Eksperimentet gikk som kjent ut på at Pawlovs hunder koblet sammen mat med lyden av en bjelle. Det samme vil kunne oppstå ved emosjonelle holdninger. Gitt at det er et nøytralt objekt som alltid er relatert til en ubehagelig opplevelse, vil sannsynligheten være større for at holdningen til objektet blir negativt, selv om objektet ikke har noen innvirkning på den ubehagelige situasjonen (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Holdningen blir altså basert på tidligere erfaringer, både positive og negative.

Gitt at det er et nøytralt objekt, som en motorsykkelvest, som i et tenkt tilfellet alltid er relatert til en fysiske eller voldelige situasjoner, vil sannsynligheten være større for at en ordensvaks holdning til vesten blir negativt, selv om klesplagget egentlig ikke har noen innvirkning på en voldelig eller ubehagelig situasjon (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Holdningen blir altså basert på tidligere erfaringer, både positive og negative.

2.3.1.3. Operant betinging

Viktige faktorer for operativ betinging er negative og positive reaksjoner. Positive reaksjoner som erkjennelse, ros, belønning og skryt motiverer til fortsettelse av atferd, som gir læring av visse holdninger. Negative reaksjoner som kritikk, straff eller lignende kan skape holdninger på andre premisser (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

Dersom daglig leder ved ordensvaktfirmaet roser og belønner ordensvektene for situasjoner der de unngår å benytte seg av illegitim fysisk makt, hevder denne teorien at denne atferden vil fortsette. Om daglig leder derimot kritiserer eller straffer de ansatte der illegitim fysisk makt finner sted, kan i teorien holdningen og atferden også endres, men ikke nødvendigvis mot en negativ holdning til fysisk makt (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

2.3.2. Endring av holdninger

I dette kapittelet kommer vi til å presentere endringsteorier som vi mener er aktuelle for vår oppgave. Vi ønsker å belyse hvorvidt holdninger til fysisk makt kan endres og bakenforliggende årsaker hvor teori om endringer av holdninger er relatert til erfaringer og forhold til kolleger og sosialt miljø. Videre ønsker vi også å redegjøre for om endring av holdninger kan påvirke ordensvaktens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12, men dette kan bli vanskelig da tidsaspektet ikke tillater å se endring av holdninger over tid.

Kaufmann og Kaufmann (1996) mener at konsistensteorier står sentralt som forklaringsmodeller. Eksempler på problemstillinger kan være endring av holdninger, om de er lettere å endre for et individ enn for et annet, og hvorfor vi endrer noen, men ikke alle holdninger.

Konsistensteorier som blant annet Heiders Balanseteori og Osgood og Tannenbaums kongruensteori er bygd på samme prinsipper som i kognitiv psykologi; “Å forstå individets behov for å forstå og tilegne seg informasjon om omverdenen” (Kaufmann & Kaufmann, 1996, s. 233). Den overordnede teorien hentyder til at mennesker søker å skape mening og harmoni mellom sine egne holdninger. Hvis disse holdningene til fysisk makt ikke samsvarer med andre holdninger, moral, erfaringer eller andre oppfatninger, vil det skape ubehag for individet, altså en disharmoni. Da en ordensvakt opplever en slik situasjon vil dette kunne være en motiverende drivkraft til å eventuelt endre de holdningen som ikke harmonerer (Haukedal, 2007). Vi mener at dette kan være aktuelt for vår problemstilling da disharmoni hos ordensvekteres holdninger kan medføre til positiv holdning og illegitim bruk av fysisk makt, men som også kan endres til det motsatte.

2.3.2.1. Heiders Balanseteori

Ifølge Heider (1958) er holdningene våre i balanse når de samsvarer med hverandre (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Mennesker streber etter en slik balansegang mellom våre holdninger og hvis det foreligger en ubalanse vil det som nevnt tidligere, motivere til å opprette balansen igjen (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Vi kan se for oss to ordensvakter som har et godt forhold til hverandre, både sosialt og arbeidsmessig sett.

Men når det kommer til holdningene deres til fysisk makt i arbeidet, er ordensvakt A negativ til dette, mens ordensvakt B er mer positiv. Heider (1958) mener da at personenes situasjoner er i ubalanse i forhold til hverandre (Haukedal, 2007).

Spenningssituasjonen som oppstår av denne ubalansen kan resultere i en drivkraft for å endre situasjonen og eventuelle holdninger. I det gitte eksempel har man tre muligheter for å oppnå balanse. Ordensvakt A kan endre sin holdning fra å være i tråd med vaktvirksomhetsloven § 12 til å bli mer liberal til fysisk makt, slik at den blir positiv, eller B kan endre sin positive holdning til fysisk makt til det negative og på den måten oppnå harmoni samt være i tråd med vaktvirksomhetsloven § 12. Til sist kan det tenkes at ingen av ordensvektene endrer sin holdning, noe som da resulterer i at forholdet dere imellom endres til en negativ holdning. På disse måtene oppnås det igjen en balansert situasjon (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

Kaufmann og Kaufmann (1996) peker på visse svakheter ved denne modellen. Et gitt eksempel er hvor Ordensvakt A og B misliker hverandre, men begge kan allikevel ha et negativt forhold til fysisk makt. I teorien vil dette da resultere i to utløp, enten vil de begynne å like hverandre, eller så vil den ene endre holdning til fysisk makt (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Problemet er at modellen ikke presiserer hva som avgjør hvilket alternativ som blir valgt og at det kan skyldes at modellen ikke praktiserer grader av positive og negative holdninger. Vi kan forestille oss ordensvekterens holdninger som har det sterkeste rotfeste vil forbli uendret, mens den som ikke har så stor betydning for ordensvekteren er mer tilbøyelig for endring (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

Vi mener at modellen er for simpel for å kunne beskrive hvordan alle holdninger endres. Modellen har brutt ned kompleksiteten av sammensettingen til holdninger for å få forklart det på et mer oppklarende, fundamentalt nivå. I følge Kaufmann og Kaufmann (1996) vil det være en svakhet i modellen siden de sammensatte forhold til holdninger er langt mer komplisert enn som så, og derfor vil den heller ikke passe til vår oppgave.

2.3.2.2. Osgood og Tannenbaums kongruensteori

Teorien kan anses som en videreføring av Heiders Balanseteori. Som nevnt tidligere presiserer ikke Heiders teori hvilken vei endringen går. Osgood og Tannenbaum har videreutviklet dette i sin modell, som kan være mer anvendelig i henhold til vår problemstilling da modellen er mer avansert i den form av at de graderer positive eller negative holdninger fra 3+ til 3-. Særlig for troverdigheten til daglig leders eller ordensvaktkollegas kommunikasjon og hvordan holdningen endrer seg basert på hvilken holdning ordensvekteren har mot sine kollegaer og den daglige lederen (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Modellen består av tre faktorer; ordensvaktens vurdering av fysisk makt, graden av positiv eller negativ holdning, og til slutt assosiative og dissosiative bånd. Sistnevnte er betegnelser på om objekter tilhører hverandre eller ikke (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

Vi kan videreføre eksempelet som nevnt i Heiders teori, da person B er et mellomledd for ledelsen i vekterfirmaet eller utestedet og de ansatte, altså A's kommunikasjonskilde. Gitt at A har et sterkt positivt forhold til B og et svakt positivt forhold til fysisk makt i arbeidet som ikke er i tråd med bestemmelsen i vaktvirksomhetsloven § 12, hvor B har et sterkt negativt forhold til fysisk makt i tråd med nevnte lovbestemmelse. Haukedal (2007) hevder at i et slikt tilfelle er det teoretisk sett sannsynlig at A vil kunne endre sin holdning til fysisk makt fra positivt til negativt, men at forholdet til B vil være noe mindre positivt enn før.

2.3.2.3. Leon Festingers kognitive dissonansteori

Dissonansteorier kan være en mer anvendelig modell for vår problemstilling enn balanse og kongruenssteori fordi den tar flere faktorer med i betraktningen (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Festinger (1957) oppsummerte teorien sin slik: *“To elementer (tanker eller handlinger) er dissonante hvis den ene ikke følges av den andre”* (Kaufmann & Kaufmann, 1996, s. 235). I begrepet *kognitiv dissonans* forklarer han at individer føler ubehag når en besitter holdninger som strider i mot sine utførte handlinger. Kort forklart kan en vekter sitte igjen med ubehag fordi han har utført illegitim fysisk makt som strider imot hans holdninger. På den andre siden kan en vekter i teorien føle ubehag dersom han er nødt til å følge bestemmelsen om fysisk makt i vaktvirksomhetsloven § 12, som er i strid med vedkommende sine holdninger. Simplifisert så tenker vi og handler på tvers av nettopp det vi resonnerer oss frem til. En slik dissharmoni er som nevnt tidligere en motor til å bearbeide og endre tanker og holdninger (Kaufmann & Kaufmann, 1996).

Logisk inkonsistens, konflikt mellom holdning og handling, uoverensstemmelse med tidligere erfaring og konflikt mellom kulturelle normer og atferd, er noen eksempler på kognitiv dissonans (Brochs-Haukedal, 2010). Vi finner den sistnevnte som mest anvendelig i vår problemstilling hvor dissonansen oppstår ved at en ordensvakt vet at fysisk makt eller fysisk vold er allment uakseptabel og kan være ulovlig, men gjennomfører handlingen likevel.

I følge Kaufmann og Kaufmann (1996) oppstår dissonans som følge av ubalanse mellom en ordensvaks verdier, tanker og holdninger eller mellom tanker og atferd. De hevder på lik linje med Haukedal (2007) at en slik situasjon kan medføre et indre press til endring av holdning og atferd og at den kan reduseres ved endring av holdninger, tanker eller utvist atferd.

For å eksemplifisere kan vi se for oss to tankeprosesser: “Jeg tar avstand fra vold fordi det er galt” og “Jeg lot være å bruke fysisk makt i en konfrontasjon, men stoppet det ved bruk av overtalelse”. Disse tankene er i konsonans og harmoniserer (Kaufmann & Kaufmann, 1996). Hvis vi endrer siste tanke til: “Jeg ble altfor voldsom i konfrontasjonen og kastet den ene personen i bakken” vil individet skape en dissonans. I følge Kaufmann og Kaufmann (1996) er disse i en slik ubalanse at det vil gi en sterkt ubehagelig innvirkning på personen, og da er det sannsynlig at personen vil endre tanker, holdninger eller handlingen for å oppnå harmoni.

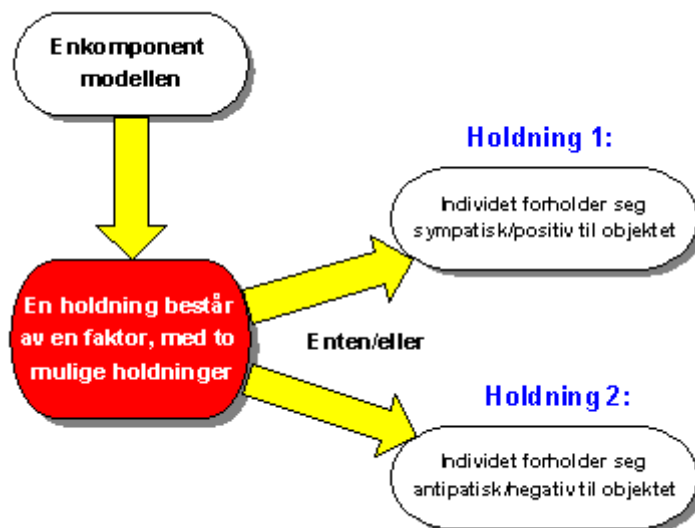
2.4. Modeller

Holdningsteori deles gjerne inn i tre hovedkategorier. Disse hovedkategoriene dreier seg om forholdet mellom tenking og atferd, organiseringen av vår mentale verden og hvorfor det er slik at i mange tilfeller deler individer samme syn og meninger på enkelte temaer som hendelser, spesielle objekter og andre ting (Brochs-Haukedal, 2010). Disse tre inndelingene baseres på tre modeller: enkomponent-, tokomponent- og trekomponentmodellen.

2.4.1. Enkomponentmodellen

Holdninger er, som vi har nevnt tidligere, en innstilling til noe. Ifølge Brochs-Haukedal (2010) kan dette “noe” defineres som et objekt. Relatert til vår problemstilling kan dette noe være fysisk makt. Denne enkomponentsmodellen beskrives som en simpel eller lett fortolkning av hva holdninger er, hvor det da kun består av en enkel eller generaliserende vurdering av forskjellige objekter eller handlinger. Eksempelvis kan det være hvordan en ordensvakt oppfatter at det utøves fysisk makt mot gjester under arbeid. Som sagt så er man i denne modellen ute etter individets generelle vurdering, hvor da spørsmålet blir om ordensvakten har en positiv, eller negativ oppfattelse rundt bruken av fysisk makt og eventuelt hvor sterk den oppfattelsen er (Brochs-Haukedal, 2010).

“Slike holdninger er det lett å måle og forklare, men spørsmålet er om det forklarer holdninger godt nok”. (Brochs-Haukedal, 2010, s. 233)

Figur 1: Enkomponentmodellen (Sander, 2014a)

Modellen blir for lite kompleks til å kunne være forklarende i forhold til vår problemstilling, da modellen baseres på at holdninger kun består av et negativt eller positivt standpunkt til et gitt objekt.

2.4.2. Tokomponentsmodellen

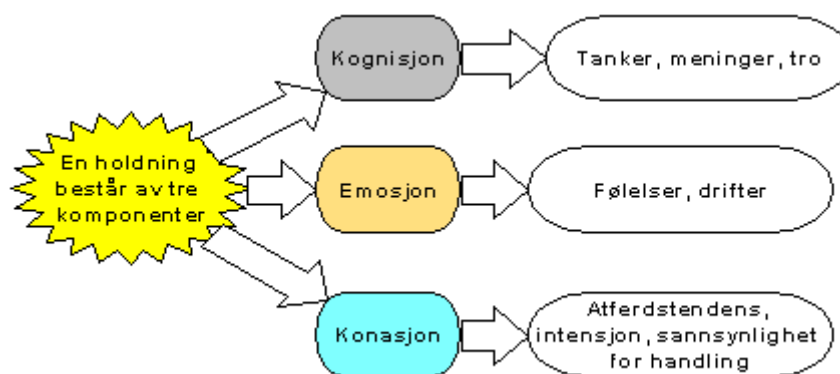
Tokomponentsmodellen blir også ansett som veldig enkel og banal hvor man tidlig fant ut at individer enten reagerte positivt eller negativt på “noe”. I følge Brochs-Haukedal (2010), kan visse faktiske sider av en situasjon eller et objekt oppfattes som sann, eller usann.

Brochs-Haukedal (2010) trekker ut et eksempel hvor han mener at de fleste er enige om at et godt kundeforhold resulterer i mersalg. Men at det finnes et affektivt vurderingskriterie hvor han mener at et for godt kundeforhold, kan oppfattes som slitsomt. I lys av vår problemstilling vil en gitt situasjon hvor vi har en ordensvakt som utøver fysisk makt ved håndtering av gjester. Arbeidet han utfører anses som effektivt og nødvendig og er anerkjent av de andre ansatte og ledelsen. Brochs-Haukedal (2010) mener tokomponentsmodellen viser at individer generelt kan være enige om at bruk av fysisk makt kan gjøre utkastelse, kontrollering og håndtering av gjester mer effektiv. Likevel kan de ha ulike positive eller negative meninger om hvorvidt de er fornøyd med ordningen.

Tokomponentsmodellen blir også for lite kompleks i forholdt til vår problemstilling på grunn av at den ikke har tatt kognisjon, emosjon og konasjon i betraktning og begrenser seg til at holdninger kun kan være gode eller mindre gode.

2.4.3. Trekomponentmodellen

Ifølge Sander (2014c) anses trekomponentmodellen, eller «ABC-modellen» (Kaufmann & Kaufmann, 1998), som den mest anerkjente og anvendte innenfor holdningsteori. Denne modellen inneholder tre deler: kognisjon, emosjon og konasjon. Vi presiserer at disse også vil bli omtalt som holdningsfaktorer eller -komponenter.

Figur 2: Trekomponentmodellen (Sander, 2014c).

Kognisjon vil kunne forklares med det vi tenker, tror, mener, oppfatter, husker osv., og blir ofte assosiert som en motpol til følelsesmessige og intuitive reaksjoner (Kjøll & Tranøy, 2013). Brochs-Haukedal (2010) kaller denne komponenten for den kognitive komponenten og mener at denne særlig gjelder for den faktaorienterte delen, altså hva som er sant eller ikke.

Ved emosjon, eller *følelseskomponenten*, siktes det til det følelsesrelaterte, altså sinnsstemning eller affekt på hvor det enkelte individ forholder seg til forskjellige hendelser, handlinger, objekter osv. (Brochs-Haukedal, 2010). Det kan altså være at vi føler blant annet velbehag eller ubehag, og om vi liker eller misliker et objekt. Her vil følelsene variere til det ekstreme i begge skalaer. Emosjon vil kunne anses som en subjektiv reaksjon. Ofte er det forbundet med individets motiver og drifter, følelser og atferd (Brochs-Haukedal, 2010).

Et gitt eksempel kan være dersom en ordensvaks motiv og ønske med å gå på jobb er å få brukt fysisk makt i en gitt situasjon, så vil vedkommende ha lettere for å benytte seg av fysisk makt enn en ordensvakt med andre motiver og drifter.

Konasjon kan lettere forklares med det vi mener med intensjon eller drivkraft. Individets tendenser, handlinger og atferd. Samtidig er det et begrep på hvordan et individ sannsynligvis vil handle i bestemte situasjoner (Sander, 2014b). For eksempel vil det være mer sannsynlig at en ordensvakt som stadig benytter seg av fysisk makt i arbeidssituasjoner har lettere for å benytte seg av fysisk makt senere enn en ordensvakt som vanligvis benytter seg av kommunikasjon. Brochs-Haukedal (2010) omtaler denne delen som handlingskomponenten og mener at det dreier seg om hensikten med handlingen, som da igjen blir knyttet opp mot holdningen mot for eksempel et objekt. Eksempelvis kan det tenkes at en ordensvakt ikke har noen hensikt om å bruke fysisk makt, men ufrivillig blir delaktig i en fysisk konfrontasjon.

2.4.3.1. Valens

For å belyse at holdninger er et komplekst begrep, mener vi det er nødvendig å belyse hvorvidt det foreligger en sammenheng mellom de forskjellige faktorene i trekomponentmodellen eller ikke. Det er enighet om at det ikke finnes noen entydig valens mellom de tre komponentene. Eksempelvis kan et individ måle en sterk negativ tendens til fysisk makt på den kognitive delen, altså den delen som baseres på fakta, tanker og hva som er sant eller usant (Haukedal, 2007). Ordensvekkeren vet i dette tilfellet at fysisk makt er ulovlig og umoralsk, men likevel kan det tenkes at han eller hun har et svakt positivt emosjonelt forhold til fysisk makt. Ordensvekkeren trekkes kanskje mot at fysisk makt er spennende, interessant osv., men konasjonskomponentens vurdering er fremstilt som svakt negativ. Altså vil ordensvaken i et slikt tilfelle forholde seg negativ til fysisk makt utad, men ikke med en så ekstrem fremstilling at han eller hun demonstrerer at fysisk makt ikke er holdbart under noen omstendigheter.

Dette eksempelet viser at det ikke nødvendigvis samsvarer fullt ut mellom komponentene. Likevel viser det seg at en sterk negativ eller positiv holdning på den kognitive faktoren, ofte samsvarer med en sterk tendens til å opptre eller handle i samme ånd, (Haukedal, 2007). Som vist i eksempelet over kan vi forestille oss at ordensvekkeren har en sterkere positiv respons på den emosjonelle komponenten, som resulterer i atferden rundt fysisk makt er positiv.

Hensikten med å kartlegge valensen mellom forskjellige holdninger er for å beskrive at sammensetningen er kompleks og avansert, og kan derfor variere veldig fra person til person basert på hvilken holdningskomponent som står sterkest eller svakest hos ordensvaktene. Vi ønsker å kunne undersøke om det er noen av komponentene som har størst gjennomslagskraft, eller om forholdet mellom dem er likegyldig.

2.4.3.2.   *Holdningers kompleksitet*

“Et viktig begrep for forståelsen av holdningens natur er kompleksitet” (Haukedal, 2007, s. 194). Begrepet er relevant for alle de tre komponentene, men for å redegjøre vil det være tilstrekkelig å anvende det på en av komponentene. Vi kan tenke oss at en ordensvaktbedrift har gjort en undersøkelse mot sine ansatte om “de ansattes holdninger til fysisk makt”. Eksempelvis skårer to ordensvakter helt likt på den følelsesrelaterte kognitive faktoren. Vi forutsetter at begge ansatte er i samme grad positivt innstilt i henhold til fysisk makt eller vold. Det er likevel ikke forutsatt at holdningene er likeverdige og har det samme psykologiske innholdet (Haukedal, 2007). Gode erfaringer, livredding, konfliktløsning, m.m. er grunnlaget for hva ansatt A føler om fysisk makt og er komplekst sammensatt av flere faktorer. Derimot har ikke ansatt B et like sammensatt kognitivt bilde og færre elementer for å underbygge sine holdninger, hvor vedkommende trolig føler at fysisk makt er spennende og interessant. Konsekvensene av å ha en liten kompleks dimensjon av holdninger, kan være at det følelsesmessige innholdet i holdningene fremtrer tydeligere og kan gjøre kommunikasjon vanskeligere, og hvor slike typer lite komplekse holdninger ofte blir lignende stereotype verdier (Haukedal, 2007). Et anvendelig eksempel på lite komplekse holdninger kan være at “alle muslimer er terrorister” eller “alle ordensvakter er voldelige”.

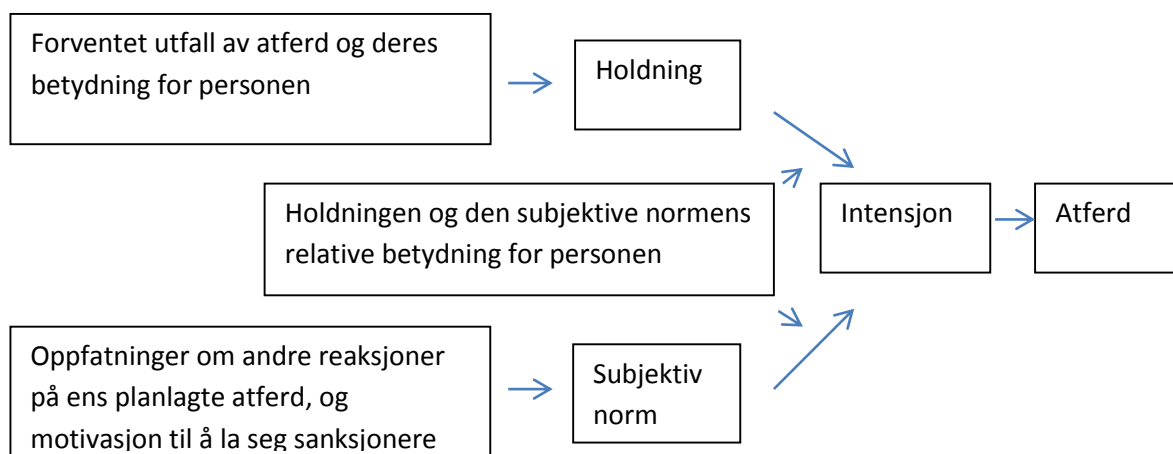
Trekomponentsmodellen er mer anvendelig i forhold til vår problemstilling fordi den viser at holdninger er en kompleks sammensetting av flere faktorer, blant annet tanker, meninger, følelser, drifter, atferdstendenser og intensjoner. Den trekker også frem at de tre holdningskomponentene kan individuelt ha forskjellig styrke og valens. I henhold til vår problemstilling forklarer riktignok ikke modellen andre faktorer som påvirker atferd, som vi mener er relevante for å belyse vår problemstilling og at den derfor ikke er optimal for vår oppgave.

2.4.4. Forholdet holdninger og atferd

Både Kaufmann og Kaufmann (1996) og Haukedal (2007) referer til en studie gjennomført av LaPiere da de skal redegjøre for forholdet mellom holdninger og atferd. Studien ble gjennomført ved at LaPiere og et kinesisk par reiste rundt i USA og besøkte 251 spise- og overnattingssteder. Av alle de besøkte ble de nektet servering av bare et sted. Etter endt reise sendte de ut et spørreskjema til alle virksomhetene for å kartlegge hvem som ville betjene kinesere eller ikke. Resultatet viste at 95 % av besvarelsene vil ha avvist og nektet å betjene kinesere (Haukedal, 2007). Studien viser at det ofte foreligger store avvik mellom uttrykte holdninger og utvist atferd.

2.4.4.1. Fishbein og Ajzens Theory of Reasoned Action

Haukedal (2007) tolkning av TRA-modellen (Fishbein & Ajzen, 1975) forklarer samholdet mellom holdninger, intensjoner og atferd og hvordan individets intensjoner for en utført handling, er den beste predikatoren.

Figur 3: Theory of Reasoned Action (Brochs-Haukedal, 2010)

Sammensetningen av elementene i modellen vil derfor bestemme om holdningene påvirker intensjonen om å utføre en handling, og videre om intensjonen virkelig trer i kraft i form av handling (Kaufmann & Kaufmann, 1998). For å illustrere vil modellen vise at ordensvekteren må ta en rekke overveielser før en foretar en handling. Vi kan se for oss en situasjon på arbeidsplassen der to ordensvakter bevitner en hendelse som kan løses ved bruk av kommunikasjon, og de må vurdere hvorvidt de skal benytte seg av fysisk makt eller ikke.

Først vil det bli vurdert hvor stor verdi bruk av fysisk makt vil resultere i for den konkrete saken og den subjektive verdien for den enkelte ordensvekten. Den ene ordensvekten er relatert til et kriminelt gjengmiljø hvor vold er høyst akseptert og til tider oppfordret. Denne personen vil kanskje vegre seg for å ty til kommunikasjon, med tanke på hvordan miljøet hans vil reagere på det. Den andre ordensvekten er derimot i et annet miljø hvor vold, konfrontasjoner o.l. blir møtt av skepsis og sett på som unødvendig. Å unngå å benytte seg av fysisk makt blir i sistnevnte tilfelle ikke sett på som forpliktende, men personen vil trolig få anerkjennelse for hvordan han eller hun løste situasjonen (Kaufmann & Kaufmann, 1998).

Neste trinn i modellen omhandler styrken i personens holdninger og subjektive normer, hvorvidt de har innvirkning i beslutningsprosessen og om intensjonen om å bli en fysisk konfrontasjon trer i kraft eller ikke. Både individets holdninger og subjektive norm påvirkes av hvorvidt holdningene er sterke eller svake og på hvilken måte individet oppfatter andres syn på situasjonen (Haukedal, 2007). Før ordensvaktene faktisk bestemmer seg for å gripe inn i en situasjon, trekkes inn et element om “opplevd atferdskontroll” (Kaufmann & Kaufmann, 1998). Begrepet er ment for å forklare hvorvidt en person er kapabel til å gjennomføre en handling eller ikke. Hvis en av ordensvaktene har en positiv holdning til bruk av fysisk makt, eller generelt har et temperament som resulterer i at han blir lett provosert, vil trolig dette ha innvirkning på ordensvektens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 og hans tilbøyelighet til bruk av fysisk makt.

Når vi ser på modellene til sammenligning ser vi at de er grunnleggende like. Vi finner trekomponentsmodellen og TRA-modellen (1975) som de mest relevante modellene for vår oppgave da de beskriver kompleksiteten i holdningssammensetningen. For å kunne få et bedre innblikk i hvorvidt holdninger har innvirkning på ordensvaktens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt vil vi benytte oss av Haukedal (2007) sin versjon av TRA-modellen (1975). Som nevnt tidligere er oppbyggingen av holdninger svært kompleks og formes av flere faktorer. Vi mener at TRA-modellen er anvendelig siden den også gjør rede for forventede utfall og resultater av atferd og dets betydning for ordensvakten, samt hvordan andres meninger påvirker ordensvektens atferd. I tillegg tar den også i betraktning ordensvaktens holdninger og den subjektive normen, og hvordan faktorene avveies og resulterer i utvist atferd (Brochs-Haukedal, 2010).

3. Visualisering av problemstillingen

Vi har på bakgrunn av teorifundamentet vårt visualisert problemstillingen i modell nedenfor. Som vi skrev innledningsvis i oppgaven lyder problemstillingen vår:

“Kan ordensvaktene holdninger påvirke deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt i utførelsen av sitt arbeid? Hvis så, hvordan?”

I vår oppgave skal vi redegjøre for og belyse om holdninger påvirker ordensvakter håndheving av vaktvirksomhetslovens § 12 i situasjoner der de føler seg nødt til å reagere, og i hvilken grad denne påvirkningen spiller inn. Vi skal gjennom intervjuer og skriftlige spørreskjemaer kartlegge hvilke av våre informanternes holdninger som er påvirkende, og hva disse har å si for håndteringen av situasjoner i arbeidet.

På bakgrunn av Fishbein og Ajzen (1975) sin modell og Haukedal (2007) sin holdningsteori har vi valgt å visualisere problemstillingen vår som vist over. Siden modellen bygger på at holdninger og subjektive normer påvirker intensjonen om utvist atferd, vil det være sannsynlig at ordensvakter vurderer begrepet holdninger på et individuelt nivå. Vi ønsker også å belyse hvordan ordensvakter selv definerer begrepet “fysisk makt”, samt når og om de har anledning til å benytte seg av fysisk makt. Ved en slik visualisering hevder vi at ordensvaktene holdninger påvirker hvorvidt de håndhever vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

4. Metode

I metodekapittelet skal vi redegjøre for hvordan oppgaven vår, og undersøkelsene som følger med, skal utføres. Vi skal først ha en presentasjon av vårt forskningsdesign, for så å beskrive vår case og hvordan våre informanter er valgt ut før vi går inn på anonymiseringen av disse. Deretter redegjør vi for hvordan datainnsamlingen er foretatt og hvordan funnene våre og analysen av de ble forvaltet.

4.1. Forskningsdesign

For å samle inn informasjon til å besvare vår problemstilling har vi benyttet oss av et forskningsdesign. Men før vi går ytterligere inn på vårt valg av forskningsdesign vil vi ta for oss de kriteriene som stilles for at vi skal kunne foreta en fullgod undersøkelse av problemstillingen.

4.1.1. Kriterier for valg av forskningsdesign

For å få gode svar på vår problemstilling er det ønskelig at vi har tilgang til informanter med gyldig ordensvakt opplæring, jfr. vaktl. § 9 jfr. politidirektoratets rundskriv. Samtidig bør våre informanter ha vært på en viss mengde arbeidsoppdrag eller i hvert fall vært involvert i situasjoner som tvinger frem deres naturlige handlingsmønster. Vi vil med andre ord at informantene skal snakke ut i fra erfaring, og ikke ut i fra hvordan de tror de ville reagert i en gitt situasjon. Dette er kriterier som burde tilfredsstilles for at vi skal få fullgode svar på om ordensvaktens holdninger påvirker deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

4.1.2. Valg av forskningsdesign

Vi har valgt å se på to forskjellige typer forskningsdesign til vår oppgave. Det første er casedesign, som går ut på å undersøke en "case" (Wæhle & Braanen Sterri, 2014); i vår oppgave, informantene våre. Case er aktuelt som forskningsdesign da vi er interessert i å undersøke kun vår utvalgte gruppe med ordensvakter. Ringdal (2013, s. 170) definerer blant annet case som «én analyseenhet som er gjenstand for en intensiv undersøkelse» og nevner bedrifter og organisasjoner som eksempler på caser, noe som kan relateres til vår oppgave.

I følge Wæhle og Braanen Sterri (2014) “*vil case gi innsikt i hvorvidt et fenomen fører til noe annet*”, noe som relevant for vår problemstilling da vi er interessert i å avdekke hvordan ordensvaktene holdninger kan påvirke deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

Et annet mulig forskningsdesign er eksperiment. Dette forskningsdesignet kan være aktuelt for oss fordi gjennom observasjoner kan det påvises at holdningene påvirker håndhevingen av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt. Eksperiment vil gi oss et inngående og presist svar på spørsmålet problemstillingen vår reiser og i følge Ringdal (2013) er eksperiment det beste forskningsdesignet for å avdekke årsakssammenheng. Vi vil være avhengig av å ha en kontrollgruppe og en eksperimentgruppe. Fordi dette er avhengig av veldig grundige og tidkrevende undersøkelser, i tillegg til at det er kritisk at informantene våre ikke er klar over at vi “overvåker” dem, gjør eksperiment til et mindre aktuelt forskningsdesign for vår oppgave.

Eksempelvis kan et slikt eksperiment foregå ved at vi setter to grupper ordensvakter, kontroll – og eksperimentgruppe, i samme situasjon (Ringdal, 2013). Dette vil altså være en situasjon som vi selv må overvåke. Vi er da avhengige av å skaffe oss informasjon om informantene og ha en gruppe med ordensvakter som tidligere har vist seg å ha en positiv holdning til fysisk makt, samt en gruppe ordensvakter som har negativ holdning til fysisk makt. Disse gruppene må vi så utsette for situasjoner hvor de selv velger om de vil løse konflikten på en rolig måte eller ved hjelp av fysisk makt.

4.1.3. Ulemper og fordeler ved casedesign

En ulempe ved casedesign er at den ikke besvarer årsakssammenhengen på samme måte som det et eksperiment ville gjort (Ringdal, 2013). Det vil også være vanskelig å generalisere funnene våre da vi i casestudie har et begrenset antall informanter. Siden vi også har benyttet oss av spørreskjemaer, som gjør geografisk spredning lettere, har vi forsøkt å motvirke problemene vedrørende generalisering og overførbarhet ved utvalget av våre informanter (Ringdal, 2013).

Videre har vi begrenset tid på å besvare vår oppgave, noe som gir adgang til kun én runde med intervjuer. Den begrensede muligheten til å se grad av endring og utvikling som følger av dette vil kunne ses som en ulempe ved casestudie.

En klar og stor fordel ved bruk av casestudie som forskningsdesign er at vi kommer tett på informantene. Vi kan utnytte dette ved at vi kan stille oppfølgingsspørsmål der vi mener noe er uklart, samt at vi kan klargjøre eventuelle uklarheter informantene måtte oppleve. På denne måten er vi sikre på at vi får svar på det vi faktisk spør om, noe som er kritisk for resultatet.

4.2. Beskrivelse av utvalg og case

Fordi vi har valgt å fokusere på ordensvaktens holdninger, er vårt utvalg representert av individuelle informanter. Ved å tilegne oss informanter fra flere byer på Østlandet kan vi få et bredere og et mer representativt utvalg, da det kan tenkes at ordensvokteres arbeidsdag kan være forskjellig fra storbyer i forhold til mindre steder. For å ikke eksponere samarbeidspartnerne vil vi nødig gå dypere inn i casen.

4.3. Anonymitet

For at en slik undersøkelse skal kunne godkjennes, stiller Personvernemnda krav til at den skal gjennomføres anonymt, jfr. Lov om behandling av personopplysninger av 14. april 2000 nr. 31 (personopplysningsloven, popplyl.). Her stilles det krav til at hverken informanter eller bedrifter skal være mulig å gjenkjenne. For å tilfredsstille kravene vil vi benytte oss av “informant” og en etterfølgende bokstav for å enklere kunne sortere intervjuene og slik at intervjuobjektene holdes anonyme. For å unngå meldeplikt til Personvernemnda har vi i tillegg valgt å ikke nevne firmaer og bedrifter med navn, slik at kartlegging og identifisering av ordensvakter, steder og bedrifter ikke vil være mulig.

Ved selve intervjuet vil vi benytte oss av båndopptaker for å så videre transskribere etter at alle opptakene blir slettet. I tillegg kan spørreskjema gi gode muligheter for personvern (Ringdal, 2013).

4.4. Datainnsamling

For å samle inn data til vår oppgave har vi valgt å benytte oss av samtaleintervju og spørreskjema for å kunne skape fleksibilitet og variasjon, og for å samtidig oppnå en bedre geografisk spredning, i innhenting av informasjon. Derfor vil dataene kunne variere fra informant til informant (Ringdal, 2013).

For at ikke ordensvaktene skal kunne påvirke hverandre under intervjuet vil vi gjennomføre individuelle intervjuer. Ved en semistrukturert intervjuguide vil vi kunne tilrettelegge for en mer åpen, men tilrettelagt dialog enn ved et strukturert intervju.

4.4.1. Gjennomføring av intervjuene og datainnsamlingen

Vi skal innhente data fra syv ordensvakter som jobber i vekterselskaper og utelivsbransjen i forskjellige byer på Østlandet. Prosessen foregår ved at vi intervjuer én og én ordensvakt, og alle ordensvaktene blir stilt de samme spørsmålene. Dersom det er nødvendig blir eventuelle uklarheter eller spørsmål fra informantene besvart, samtidig som vi vil stille oppfølgingsspørsmål dersom vi føler det er nødvendig for å få et bedre og mer dekkende svar. Intervjuene vil vi starte mykt ved å stille litt mer generelle spørsmål, som hva slags arbeidsoppgaver en ordensvakt må utføre i løpet av en vanlig arbeidsdag. Dette vil bidra til at vi slipper å utsette informantene for avhørs-følelsen. Oppnår vi dette vil vi få mer åpne og ærlige svar før vi går mer inn på de spesifikke spørsmålene. For å ha muligheten til god geografisk spredning og tidsaspektet med oppgaven tatt i betraktning, har vi valgt å gjennomføre datainnsamling ved å sende ut et skriftlig spørreskjema til tre av informantene.

4.5. Analyse

Vi vil benytte oss av båndopptaker for å ta opp intervjuene på bånd. Disse skal ikke lagres noe sted, og kun bli transkribert før de blir slettet. For å belyse spørsmålene problemstillingen vår reiser best mulig har vi valgt en temasentrert dataanalyse. Med andre ord vil vi sette tema i fokus, og analysere informasjonen vi innhenter fra informantene opp mot de aktuelle teoriene. I tillegg til at dette gir oss de mest relevante svarene, vil det også være med å sikre anonymiteten til informantene. Funnene vi sitter igjen med etter denne prosessen vil først bli benyttet deskriptivt i analysekapittelet som følger, for så å bli benyttet tolkende i drøftelseskapittelet.

4.6. Validitet og reliabilitet

I dette kapittelet følger en evaluering av kvaliteten på vår undersøkelse der vi går gjennom tiltakene som er gjort for å sikre oppgavens troverdighet, generaliserbarhet og overførbarhet.

4.6.1. Begrepsvaliditet

Begrepsvaliditeten vil vi sikre gjennom flere tiltak. Blant annet vil informantene ha tilstrekkelig tid til å tenke seg om underveis i intervjuet, og det vil også være mulighet for informanten å stille spørsmål underveis dersom noe skulle være uklart. Ved spørreskjema har også informantene hatt mulighet til å stille spørsmål dersom de har problemer med forståelsen. I tillegg vil vi få andre studenter og bekjente til å se over svarene vi har fått, for å se at disse også kommer til samme forståelse som oss (Thagaard, 2008). Til slutt sikrer vi begrepsvaliditeten gjennom vår beskrivelse og definisjon av caset tidligere i oppgaven.

4.6.2. Ekstern validitet

Videre skal vi undersøke om vi i vår oppgave maktet å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som kan være anvendelige i andre sammenhenger. Vår eksterne validitet er forsøkt sikret gjennom å vurdere om vårt utvalg av informanter er tilstrekkelig for å besvare forskningsspørsmålet. I følge Ringdal (2013) er det riktignok utfordrende å sikre god validitet eller generaliserbarhet i kvalitativ forskning, fordi det ved casestudier kun forskes på en bedrift eller en gruppe. Siden vi kun har syv informanter vil det være vanskelig å anse undersøkelsen som overførbar til andre casestudier (Ringdal, 2013).

4.6.3. Reliabilitet

Det er særlig to viktige tiltak for å sikre god reliabilitet for vår undersøkelse. Det første er en inngående beskrivelse av konteksten som vi ønsker å oppnå ved å presentere oss selv og oppgaven vår. Det foregår selvfølgelig uten å avsløre for informantene direkte hva vi ønsker å finne ut av. Det er i vår interesse å motta så naturlig og lite påvirkede svar som mulig. Vi sikrer også oppgavens reliabilitet gjennom hele oppgaven ved å ha en åpen og detaljert fremstilling av vår fremgangsmåte under forskningsprosessen, og vi sikrer reliabiliteten gjennom måten vi gjennomfører datainnsamlingen (Ringdal, 2013).

4.7. Utforming av spørsmålene

Spørsmålene i intervjuguiden har vi utformet i tråd med vår problemstilling og det vi har lagt til grunn i teorifundamentet. For å unngå at informantene generer forutinntatte meninger, vil vi ta hensyn til formuleringen av spørsmålene, samtidig slik at konteksten blir forståelig uten å være ledende. Av den grunn har vi utelukket vanskelige og unødvendige ord og omformulert spørsmålene slik at de kan bli lettere å forstå. Vi mener dette er viktig for å få relevante og konkrete svar som blir mer anvendelige for vår problemstilling. For å kunne koble svarene opp mot den generelle teorien og opp mot vår konkrete problemstilling, har vi formulert spørsmålene til å være både generelle og spesifikke. Spørsmålene er ofte formulert som lukkede spørsmål, for så å ha et oppfølgende åpent spørsmål basert på dataene til det forrige spørsmål slik at informanten kan utdype seg i hva de mener om den aktuelle problematikken for vår oppgave.

5. Analyse

I dette kapitlet skal analysere dataene vi har hentet gjennom intervjuprosessen, og vi har valgt å utforme to hovedkoder som er hentet fra visualiseringen av problemstillingen.

Hovedkodene våre blir «fysisk makt» og «holdninger». Vi har sortert informantenes svar etter hovedkoder og underkoder i vedlagt matrise.

5.1. Fysisk makt

Hovedkoden fysisk makt har vi videre delt inn i syv underkoder. «Begrepet fysisk makt», «begrepet fysisk vold», «kjennskap til regelverk», «nødverge», «nødrett», «nødvendighet av fysisk makt» og «opplæring og instruksjoner i fysiske situasjoner». Målet vårt med denne hovedkoden er å komme frem til i hvilken grad informantenes oppfatninger av begrepene stemmer overens med teoriene vi kom frem til i teorikapitlet vårt.

Underkoden «kjennskap til regelverk» skal belyse om informantene har den kjennskap til aktuell lovgivning slik det stilles krav til vaktvirksomhetsloven § 9 jfr. politidirektoratets rundskriv, jfr. teorikapitlet. Det blir i tillegg relevant for vår oppgave å belyse hvorvidt informantene er klar over nødvergeregelen og hva denne innebærer. Til slutt vil vi under denne hovedkoden avdekke i hvilke situasjoner informantene mener fysisk makt er nødvendig for å få situasjoner under kontroll. Vi ønsker også å avdekke hvilken opplæring ordensvaktene har gjennomført, og hva slags instruksjoner som foreligger som assistanse når det kommer til hvordan ordensvaktene skal opptre i fysiske situasjoner.

5.1.1. Begrepet fysisk makt

Hensikten med denne underkoden er å kartlegge hvordan informantene definerer begrepet fysisk makt og om de er i samsvar med det vi har lagt til grunn i teorifundamentet jfr. delkapittel 2.2.2.

Da vi spurte om hvordan informantene definerte begrepet fysisk makt responderte både informant A og B at dette er noe de bruker som et «hjelpemiddel» eller «metode» for å oppnå det de vil og må.

“Fysisk makt er en metode som blir brukt for å forhindre at en utagerende person får brukt vold mot en eller fler.”

Informant A

“Å bruke fysiske hjelpemidler med hensikt å oppnå en ønsket effekt.”

Informant B

Informant D mener at det innebærer å bruke fysikk for å endre eller avverge en situasjon.

“Gjøre noe fysisk for å oppnå oppmerksomhet, endre en oppstått situasjon”

Informant D

Informant C mener at fysisk makt innebærer bortvisning eller pågriping

“[...]det innebærer bortvisning med makt, i ytterste konsekvens en pågriping.”

Informant C

Informant E mener at fysisk makt brukes for å forandre andres oppførsel:

“Når man bruker fysisk makt er det for å hindre andre i å handle eller få andre til å gjøre noe mot sin vilje”

Informant E

Informant G sier at fysisk makt er handlinger som benytter seg av vold og smerte.

“Vil si at det er handlinger som enkelt individer i form av makt, ved å utøve vold, smerte eller overtale noen til å gjøre ting man egentlig ikke vil.”

Informant G

Informantenes oppfatning av begrepet er varierende. En naturlig sammenheng er at de er enige om at det innebærer bruk av en fysisk handling. Tre av informantene mener at fysisk makt brukes for å forhindre en situasjon, mens fire informanter mener at det brukes for å endre situasjoner. Det er kun informant C som definerer fysisk makt som bortvisning, og Informant G mener at fysisk makt består av voldelige handlinger som har formålet å smerte.

5.1.2. Begrepet fysisk vold

Vi ønsker videre å redegjøre for hvor ordensvektene trekker skillet mellom fysisk makt og fysisk vold, jfr. Rt. 2005 s. 938, jfr. Ot.prp.nr. 22 (2008-2009). Ved spørsmålet om hva de legger i begrepet fysisk vold svarte to av informantene at det innebærer at man går utover det man har lov til.

“Ulegitim vold, ikke nødverge eller nødrett. Voldelige ulovlige handlinger.”

Informant C

“Å misbruke den fysiske makten utover det loven tillater.”

Informant B

Fem av informantene mener at begrepet omfatter skade eller slåsskamp, her representert av informant A, E og G.

“Fysisk vold vil jeg si er når noen blir slått, sparket, lugget eller andre ting som kan gjøre vondt.”

Informant A

“Samme som fysisk makt, men må da legge til at man havner i en f.eks. slåsskamp”

Informant E

“Handlinger som kan skade, skremme etc. en person til å få personen til å slutte/gi seg. Kan være å holde en person igjen, utøve vold etc.”

Informant G

Informant D viser ikke til at den fysiske handlingen blir illegitim, men at handlingen blir unødvendig og inneholder fysisk misbruk.

“Når den fysiske makta går over i et stadie som blir unødvendig mye fysikk og inneholder mer misbruk”

Informant D

Alle informantene indikerer at fysisk vold innebærer at handlingen overstiger allmenn eller lovlig akseptert grense. Informant C er den eneste som definerer begrepet som en fysisk handling som ikke omfattes av nødrett eller nødverge. To av informantene mener at fysisk vold forekommer når den fysiske makten brukes utover det loven tillater. De fleste informantene mener at fysisk vold forekommer der fysisk makt brukes for å skade og inneholder unødvendig mye fysikk.

5.1.3. Kjennskap til regelverk

Etter vaktvirksomhetsloven § 9 og politidirektoratets rundskriv stilles det krav om ordensvakters kjennskap til aktuelt regelverk. Vi ønsker derfor å undersøke om dette er i overenstemmelse med hva informantene har kjennskap til. Da vi spurte om kjennskap til regelverk viste tre av informantene kjennskap til vaktvirksomhetsloven, her representert ved informant B.

“Vaktvirksomhetsloven sier at vektere ikke har lov til å utøve noe mer fysisk makt enn det en annen person har.”

Informant B

Tre av informantene svarte at de kjenner til bestemmelsen om nødverge.

“Nødverge. Det jeg vet. Sjenkeloven. Det vi trenger å vite”

Informant F

“Vi har vel nødverge regelen her i Norge ,husker ikke helt hva den gikk ut på”

Informant G

“Straffeprossesloven §47 og §48”

Informant C

En informant hadde ingen kjennskap til noe foreliggende regelverk, men mente at dette burde foreligge.

“At det er føringer på det, det må det være”

Informant D

Som sitatene over viser, ser man at de fleste informantene vet at det foreligger regler som gir anføringer på ordensvekters adgang til bruk av fysisk makt. Tre av informantene kjenner til vaktvirksomhetsloven, mens flertallet av informantene ikke er innom denne rettskilden underveis i intervjuene. Tre av de andre informantene henviser til straffeloven §§ 47 og 48 om henholdsvis nødrett og nødverge, men viser ikke kjennskap til vaktvirksomhetsloven. Over halvparten av informantene kjenner godt til at ordensvakter ikke har noen større rett til å utøve fysisk makt enn det enhver har. Til slutt er det kun en informant som ikke har noen kjennskap til regelverket, men mener at lovregulering bør foreligge.

5.1.4. Nødverge

I denne underkoden spurte vi informantene om de hadde kjennskap til nødvergebegrepet, om de kunne redegjøre for når slike situasjoner oppstår og når de mener den opphører. Vi ønsker å se om informantenes oppfatning av nødverge samsvarer med det som er lagt til grunn i teorifundamentet. I tillegg ønsker vi å undersøke om de har kjennskap til situasjoner hvor ordensvakter har handlet utenfor sin rett og hva de tror er eksisterende årsaker til dette.

Ved spørsmål om hva informantene legger i begrepet nødverge er det kun en som gir uttrykk for at det kun handler om selvforsvar, selv om informanten avslutter med å kalle det nødrett.

“Hvis han tar kvelertaket. Kan du legge han ned, hvis han har kniv[..] Da kan jeg gå fysisk mot han. En annen hadde balltre og kniv, kan ta en stolpe å slå han ned. Selvforsvar. Har full rett til det. [...] hvis en person med våpen slåss. Hvis du klarer å knocke han ut og politiet tar han med. [...] Er jo nødrett, har lov til det.”

Informant F

To av informantene mener at det innebærer både selvforsvar og forsvar av andre.

“Går vel ut på at man har rett til å forsvare seg selv inntil en viss grense. Man kan bruke nødverge for å stoppe et angrep på byen, eller forsvare seg selv hvis en gjest velger å bli fysisk”

Informant G

“Å bruke fysisk makt om du føler at ditt eget eller andres liv står i fare”

Informant A

To informanter mener det dreier seg om forsvar av andre personer eller avverge et angrep, her eksemplifisert med informant C.

“Hvis en annen person gjør en straffbar handling mot en annen person, kan du gjøre en straffbar handling mot den personen. For å ikke skal oppstå noe skade.”

Informant C

En informant klarer ikke å redegjøre for begrepet.

“Jeg klarer ikke gjenfortelle hva det innebærer, ja. Det står stille for meg. Burde kunne svare på det men.”

Informant D

Vi ser at definisjonen av nødverge varierer stort blant informantene. Kun en informant mener at det innebærer selvforsvar ved trusler eller vold, men vedkommende avslutter med å presisere at det er nødrett. Det verdt å merke seg at over halvparten av informantene gjøre rede for nødrett da de skal definere begrepet nødverge, og hvor to av dem mener nødverge omfatter selvforsvar og forsvar av andre. De fleste sier imidlertid lite om hvilke tiltak de benytter seg av, men gir uttrykk for at man må benytte seg av fysikk. Den siste informanten klarer ikke å redegjøre for begrepet.

5.1.4.1. Opphør av nødvergesituasjon

Vi ønsker også å undersøke når informantene anser en nødvergesituasjon som opphørt. Fire av informantene anser en nødvergesituasjon som opphørt når personene som deltar i slagsmålet har gått hvert til sitt. Her representert ved informant A og B.

“Når alle personer går til sitt”

Informant A

“Når partene har roet seg ned, og gått til hvert sitt, eventuelt politianmeldt hendelsen.”

Informant B

To av informantene mener videre at en nødvergesituasjon opphører når politiet ankommer stedet.

“Enten når politiet er tilstedet og tatt med partene som har sloss. Eller at partene selv har innsett at de gjorde noe dumt og har roet seg ned”

Informant G

“Når politi har kommet til stedet [...] Eller når dem tar dem med til arresten.”

Informant F

Informant E mener likevel at situasjonen kan vare mye lengre.

“[...] andre ganger kan det gå dager, uker eller måneder og personen kommer fortsatt tilbake og lager problemer”

Informant E

Over halvparten av informantene bemerker at situasjonen opphører når gjestene går hvert til sitt, og to av informantene trekker politiet inn som en avsluttende faktor. En informant sier at nødvergesituasjonen noen ganger opphører når angriper går sin vei, og denne informanten er den eneste som presiserer at det forekommer nødvergesituasjoner som kan varer i dager, uker eller måneder.

5.1.5. Nødrett

For å skille på begrepet nødverge og nødrett, ønsket vi å spørre informantene hva de mente de har rett til å foreta seg og med det avdekke deres kjennskap til begrepet nødrett.

Samtlige av informantene mente at de har rett til å gripe inn og begrense skadeomfanget. Her representert ved Informant G, E, C og B.

“Jeg mener jeg har rett til å begrense skadeomfanget. Men det kommer veldig ann på hvordan situasjonen er. Mange stopper fort opp når vaktene kommer, mens andre trenger å bli rivd fra hverandre. Jeg mener at man må tenkte på egen sikkerhet, men aldri bruke slag og spark. Viktig å få kontroll på personen man skal stoppe, hvis man må være fysisk så mener jeg vi har rett til å få kontroll på armene, i værste fall legge han i bakken. Mange bruker håndjern, jeg er ikke så fan av dette. Det er ganske strengt og man må ha kurs, er noe som heter frihetsberøvelse eller noe. Er ikke alle som er klar over dette.”

Informant G

“Bruke mildest mulig makt for å avverge angrepet og hvis det er nødvendig så gjør jeg en sivil pågripelse.”

Informant E

“Hva tenker du på da, hvis han står der med balltre f.eks kan du bruke balltre og mindre. Kan ikke skyte spurv med kanon.”

Informant C

“Bryte opp slåsskampen og roe situasjonen for å unngå personskader”

Informant B

Alle informantene mener de har rett til å bryte inn der det foreligger et slagsmål, og tre av informantene nevner i tillegg at hver situasjon må vurderes med tanke på graden av makt som skal benyttes.

5.1.6. Nødvendighet av fysisk makt

Med denne underkoden ønsker vi å finne ut om informantene mener det er nødvendig å benytte seg av fysisk makt i det hele tatt, og i så fall i hvilke situasjoner de anser fysisk makt som nødvendig. Vi ønsker også å kartlegge informantenes kjennskap til deres adgang til bruk av fysisk makt.

For å belyse når informantene hevder at fysisk makt eventuelt er nødvendig, har vi i den forbindelse bedt informantene om å redegjøre for eksempler der de følte de var nødt til å gripe inn. Samtlige av informantene har erfart slike situasjoner, her representert ved informant A, B, C og G.

“En mann ble svært aggressiv og ville banke alle på en konsert. Da måtte vi løfte personen ut av bygningen ved hjelp av makt.”

Informant A

“For å bryte opp en slåsskamp mellom to parter blir fort fysisk makt iblant brukt for å skille partene fra hverandre i den hensikt å roe ned situasjonen.”

Informant B

“En person er aggressiv og utagerende, motsetter seg og blir lagt i bakken.”

Informant C

“[...] det er jo slosskamp , men det blir ofte stoppet av seg selv når de ser at vaktene kommer. Men har hatt situasjoner der vi ha måtte legge en person i bakken og holde henda på ryggen siden personen ikke ville gi seg, da måtte vi holde han til politiet kom for å ta han med seg.”

Informant G

Videre har vi også spurt om i hvilken type situasjoner informantene føler fysisk makt er nødvendig. Vi ser at både informant A, C og F presiserer at det forekommer i situasjoner hvor kommunikasjon ikke er tilstrekkelig, her representert ved informant A og C.

“Hvor personer er svært aggressive og ustabile, og ikke etterkommer beskjeder om å forlate stedet.”

Informant A

“Når kommunikasjon ikke holder.”

Informant C

Det ble også påpekt av informant B, D, E og G at fysisk makt er nødvendig når gjestene blir fysiske og de ser potensiell skade og fare, både for seg selv og gjester, her representert ved informant D og B.

“Hvor det først og fremst to personer er fysisk med hverandre. Der hvor jeg eventuelt ser potensielle fare for at slikt kan bryte ut da.”

Informant D

“For å roe ned slåsskamper for å forhindre skader, samt overholde reglementet ved å for eksempel nekte en person inngang.”

Informant B

Samtlige av informantene har i følge dem selv erfart situasjoner hvor bruk av fysisk makt har vært nødvendig. I de tilfellene hvor informantene mener at fysisk makt har vært nødvendig, hevder flertallet at det er gjester som volder skade eller er en fare for andre gjester. Tre av informantene mener at det er nødvendig når kommunikasjon ikke holder. Kun en informant nevner at det kan være nødvendig for å overholde reglementet når man nekter personer adgang.

Til slutt i denne underkoden ønsket vi å avdekke hvordan hver enkelt informant mener at en situasjon som nevnt ovenfor bør håndteres. Samtlige av informantene mener at slike situasjoner bør håndteres rolig og behersket, her representert ved informant A og B.

“Man bør først prøve å roe personen ned ved å prate på en skikkelig måte. Hvis dette ikke hjelper og sikkerheten står på spill, må man få de ut med fysisk makt.”

Informant A

“Så rolig og verbal som mulig så langt det lar seg gjøre, med lite fysisk bruk for å prøve å roe ned situasjonen.”

Informant B

Informant C hevder at situasjonen må vurderes opp mot konsekvensene og at handlingen må utføres i henhold til det som blir nødvendig i den enkelte sak.

“Er vedkommende voldelig mot andre må man gjøre det som er nødvendig. Det må vurderes om andre skal lide eller om vedkommende må lide litt for å bli lagt i bakken.”

Informant C

Samtlige informanter mener at alle situasjoner først bør forsøkes å bli løst ved hjelp av kommunikasjon. De mener altså at kommunikasjon bør komme som første handlingsalternativ i en hver arbeidssituasjon. Vi ser at det kun er en informant som tar konsekvens og nødvendighet med i vurderingen av handlingsalternativer.

5.1.7. Opplæring og instruksjoner i fysiske situasjoner

Vi ønsker å belyse om informantene har fått noen opplæring i hvordan en faktisk skal håndtere fysiske situasjoner, og om det foreligger noen instruksjoner innad i vekterfirmaet eller på arbeidsplassen der de jobber som gir veiledning på hvordan de skal opptre i slike situasjoner. To av informantene sier at de har formell opplæring på håndtering av nevnte situasjoner.

“Trinn 2. Praksis. Tett opplæring”

Informant F

“Jeg har vekterkurs trinn 1, 2 og 3, ordensvaktkurs og Politiets dag.”

Informant E

Informant B forteller at vedkommende har fått litt opplæring.

“Være en autoritær person for å prøve å roe situasjonen, eventuelt tilkalle hjelp eller be betjeningen tilkalle hjelp om dette er nødvendig.”

Informant B

Fire av informantene har ikke hatt en slik opplæring eller kurs i regi av bedriften, men to har bakgrunn fra militæret og politihøgskolen.

“Ja, tre år på politihøgskolen. Men ikke gjennom utestedet. Har ikke fått noen opplæring der eller noe. Men alle vet at jeg går på skolen. Ingen andre har fått det heller.”

Informant C

“Det er en stund siden. Jeg gjorde militær tjenesten i garden. Bruker mye av den samme tilnærmingen i arbeidsplassen. Men ikke fått noe på arbeidsplassen[...].”

Informant D

En informant sier han ikke har fått noen opplæring på området, men viser til erfaring.

“[...]sett en god del måter og triks man kan bruke, og flere ansatte har vist enkle måter å grep som kan bli brukt, så en slik situasjon ville gått greit.”

Informant A

På spørsmål om noen intern instruks på arbeidsplassen var det kun to informanter som svarte at dette forelå. Her representert ved Informant G.

“Eneste instruksjonen er at man helst ikke skal gå alene inn i en diskusjon,krangel/slosskamp.”

Informant G

Flertallet av informantene mente en klar instruks ikke forelå på deres arbeidsplass, og vi spurte disse informantene om de mente at dette burde foreligge eller ikke. Det er kun en informant som mener at en slik instruks fort vil bli for generell og at det av den grunn ikke bør foreligge.

“Det er så mange ulike situasjoner som kan oppstå, så tror det blir vanskelig.”

Informant A

Tre informanter mener at dersom en intern instruks skal foreligge bør den være av en såpass generell karakter at den dekker flere situasjoner med stor variasjon. Her representert ved Informant B og C.

“Kanskje en generell en, men varierer fra situasjon til situasjon, så erfaring er nok det beste.”

Informant B

“[...] Burde være en grunnleggende opplæring på f.eks. en maktstige. Begynne å være synlig, kommunisere, legge muntlig pålegg på hva han skal gjøre. Hvis ikke bruke fysisk makt.”

Informant C

En av informantene mener på den andre siden at slike interne instruks skal foreligge.

“Alle vekterfirmaer skal ha dette.”

Informant E

Vi ser av sitatene at to av informantene har fått god opplæring vedrørende hvordan de skal håndtere fysiske situasjoner. En informant sier han har hatt litt opplæring på området, og fire informanter sier de ikke har mottatt noen opplæring. To av disse informantene nevner dog at de har fått opplæring i noen grad etter militærtjeneste og politihøgskole. Det er kun informant A som sier han ikke har fått noen opplæring, men denne informanten nevner samtidig at han har lært mye gjennom arbeidserfaring og fra andre mer erfarne ordensvakter.

På spørsmål om det foreligger en intern instruks fra vekterfirmaet kan vi se av sitatene at kun to av informantene sier dette foreligger. De fleste informantene er klare på at en slik instruks ikke foreligger i deres tilfelle, eller at dette i hvert fall ikke er noe de kjenner til. Vi valgte å spørre disse informantene om de mener det burde foreligge en instruks. Videre kan vi se at kun en informant mener at en instruks ikke burde foreligge. Tre av informantene mener at en instruks burde foreligge, men at den da må være av en slik generell art at den er anvendelig i flere forskjellige typer situasjoner. Som vi ser av sitatene er det kun en informant som mener at intern instruks skal foreligge ved alle vekterselskaper.

5.2. Holdninger

Vår andre hovedkode er holdninger, og med det ønsker vi å redegjøre for hva informantene legger i begrepet holdninger, hvordan de holdningene dannes og i hvilken grad holdningene påvirker deres handlinger. Hovedkoden har vi delt inn i 4 underkoder. Disse underkodene er «begrepet holdninger», «dannelse av holdninger», «informantens holdninger til fysisk makt» og «påvirkning av atferd».

5.2.1. Begrepet holdninger

Først vil vi kartlegge hva informantene legger i begrepet holdninger, og om de kan gi et eksempel på en holdning. Vi ser at fire av informantene mener at en holdning er hvordan man fremtrer eller oppfører seg som person. Her representert ved informant A, C og G.

“Hvordan en person oppfører seg”

Informant A

“Hvilke verdier som man vil ytre til andre samt hvordan man representer seg overfor bedriften”

Informant C

“Jeg mener holdning er en fysisk innstilling man har til personer eller ting”.

Informant G

Informant B mener også at holdninger vises gjennom fysiske handlinger, men belyser i tillegg det psykologiske aspektet.

“Hva en person verdsetter og praktiserer i forhold til et tema. Samt personers oppfatning av rett og galt.”

Informant B

Informant E har følgende definisjon av begrepet holdninger.

“En holdning er en mening, oppfatning eller innstilling en person har som kan påvirke atferden til personen i stor grad. F.eks. uenighet og sinne.”

Informant E

Vi ser at informantenes oppfatning av en generell holdning varierer stort, men hovedandelen av informantene er samstemte om at det dreier seg om en fysisk holdning, direkte atferd eller handling. Kun en informant definerer det som mening, oppfatning eller innstilling.

5.2.2. Dannelse av holdninger

I denne underkoden ønsker vi å belyse hvordan informantene mener deres holdninger dannes, og hva som påvirker hver enkelt holdning. Da vi spurte om hva som dannet informantenes holdning begrunnet fem av dem sosialisering og samfunn som en årsak, her representert ved informant B, C og G.

“Oppfatningen av samfunnet, og hva som er rett og galt. Samt en persons interesser og sympati for medmennesker”

Informant B

“Alt som en har opplevd, familie, venner samt hvilke faktorer som man anser som viktige å ta med seg videre i livet.”

Informant C

“Oppvekst, helt klart. Eller sosialt miljø. Det kommer veldig ann på hvem man henger med, hva som har skjedd i barndommen.”

Informant G

Informant E er den eneste som i tillegg trekker inn trening som et element.

“Venner, trening og erfaring”

Informant E

Disse funnene viser at alle informantene oppfatter samfunnet og vennekrets som en påvirkende faktor. Tre av informantene mener at erfaringer har vesentlig påvirkning. Informant B trekker også inn hensynet til hva som er rett og galt, hvilke interesser personen har og sympati for medmennesket.

5.2.3. Informantenes holdninger

Vi ønsker å kartlegge informantenes holdninger til bruk av fysisk makt samt hva de mener er med på å danne disse holdningene, og spurte i den anledning informantene om å reflektere rundt dette området.

5.2.3.1. Informantenes holdninger til fysisk makt

Da vi spurte om hvilken holdning informantene har til fysisk makt var det kun en informant som sier han har en positiv holdning til fysisk makt.

“Positiv med tanke på at sikkerhet er viktig”

Informant A

Fire av informantene mener de har en nøytral holdning til bruk av fysisk makt. Her representert ved Informant B og D.

“Ofte ikke nødvendig, jeg kommer ofte like langt om ikke lengre ved å snakke fornuftig og respektere den andre personen. Ved et punkt blir det nødvendig å bruke fysisk makt.”

Informant B

“På en måte todelt holdning på mange måter. Tidligere gikk jeg på kampsport. Ikke fordi jeg liker å slå, men mer den selvdisciplinen rundt den formen for trening. Som var morsom. Den versjonen av fysisk makt at den trener opp selvdisciplinen. Man blir litt reflekter og rolig når man har kjennskap til det. Jeg prøver så langt det lar seg gjøre å ta det verbalt. Med en rolig fremtoning og sånt hvis man ser at det ikke nytter, eskalerer mye. Må man være føre var, være litt mer frempå en den andre parten.”

Informant D

Det er kun to informanter som mener de har en negativ holdning til fysisk makt.

“[...]Har en tanke med meg selv at jeg aldri skal bli påvirket av andre. At jeg skal bestemme selv akkurat hva jeg gjør for noe. Jeg tenker at alle situasjoner så kan man styre selv. Får man lysten til å sloss, gjør du det motsatte. Det mener jeg har fått fra familien”

Informant C

“Men hadde en episode hvor ei jenta hadde blåmerker fra før av. Og etter jeg tok hun med makt ut så sa hun til politiet at jeg hadde påført det henne. Skambankt henne [...] Prøver å unngå. For min del så. Nå foretrekker jeg utesteder som er rolig, med gamlinger. [...] Negativ holdning”

Informant F

Som sitatene viser ser vi at alle informantene gir uttrykk for at fysisk makt er nødvendig i enkelte tilfeller, spesielt av hensyn til helse og sikkerhet for informantenes og gjestenes sin del. Det er kun en informant som erkjenner at han har positiv holdning til fysisk makt, og begrunner dette i sikkerhetshensynet. Som vi kan se av sitatene mener flertallet av informantene at de har todelt eller nøytral holdning til fysisk makt.

Disse informantene vil først og fremst benytte seg av kommunikasjon, men legger til at i enkelte tilfeller blir man tvunget til bruk av fysisk makt. Til slutt kan vi se at to av informantene mener de har en negativ holdning til fysisk makt.

5.2.3.2.   *Dannelse av holdninger til fysisk makt*

For å undersøke dannelsen av informantenes holdning til fysisk makt, spurte vi etter begrunnelsen for deres holdning. Informant A begrunner sin positive holdning til fysisk makt i arbeidserfaring:

“Det funket bra når det ikke hjalp med å prate med personen.”

Informant A

Informant B mener at oppvekst og miljø spiller en rolle i hans forhold til bruk av fysisk makt.

“Oppvekst, miljø og personlige interesser.”

Informant B

Fire av informantene har en todelt eller nøytral holdning til bruk av fysisk makt og begrunner det basert på erfaring. Her representert ved Informant D og G.

“Viktig å ha som erfaring og kjennskap til det for å føle seg trygg. Men ønsker å ta det så langt som mulig verbalt.[...] Erfaringer”

Informant D

“Jeg kan vel telle på to hender hvor mange ganger jeg har vært i fysisk kontakt på jobb, og nå har jeg jobbet i utelivsbransjen i 8 år, så vil si at pratingen fungerer veldig bra. Er den holdningen jeg har, la gjestene fortelle hvorfor de er sure osv., også heller vise forståelse men en litt streng tone. Slik at man prater seg ut av situasjoner som ikke trenger å oppstå.”

Informant G

Informant F og C, som anses for å ha en negativ holdning til fysisk makt, begrunner det i erfaringer, autonomi og sosialt miljø.

“Men hadde en episode hvor ei jenta hadde blåmerker fra før av. Og etter jeg tok hun med makt ut så sa hun til politiet at jeg hadde påført det henne. Skambankt henne [...]”

Informant F

“[...]At jeg skal bestemme selv akkurat hva jeg gjør for noe. [...] Det mener jeg har fått fra familien”

Informant C

Vi ser at tidligere erfaringer har den største påvirkningen på dannelsen av holdninger hos fem av informantene, uavhengig av om de har positiv, nøytral eller negativ holdning til fysisk makt. To av informantene mener at familie og oppvekst er en påvirkende faktor.

5.2.4. Påvirkning av atferd

I denne underkoden ønsker vi å se om informantene selv mener at deres holdninger er med på å påvirke deres atferd, og undersøke om det er noen sammenheng mellom informantenes positive, nøytrale og negative holdning til fysisk makt i tillegg til hvordan de faktisk håndterer ulike situasjoner i løpet av arbeidsdagen.

5.2.4.1. Hva påvirker informantenes atferd?

Med denne underkoden ønsket vi å undersøke hva ordensvaktene føler påvirker deres egen atferd.

Informant A er av den oppfatning at erfaring er den faktoren som har størst påvirkning.

“Ting som har skjedd tidligere på jobb, som gjør at man kanskje tar litt mer forhåndsregler enn tidligere.”

Informant A

Informant G på sin side mener at hans oppvekst er den faktoren med størst innvirkning på sin atferd.

“Min oppvekst påvirker mine handlinger, har egentlig aldri vært noe problembar. Har kommet godt overens med andre, og jeg mener dette gjenspeiler meg i dag.”

Informant G

Informantene B, D, E og F mener at holdninger har den største påvirkningen av atferden de utviser i arbeidet deres. Her representert ved Informant B og D.

“Holdninger og interesser.”

Informant B

“Holdninger man står for. Som gjerne vil at skal skinne gjennom som person.”

Informant D

En informant er av den oppfatning av at det er hvordan hver enkelt situasjon utvikler seg som påvirker informantens atferd.

“Første så er det jo den som man står overfor da. Gjesten som kommer, hvilket trusselnivå. Hvem som er på jobb, er vi en vakt, eller flere vakter? Flere vakter skaper mer trygghet[...] Kan bruke fortere fysisk makt hvis man er alene.”

Informant C

Informant A og G mener erfaring og oppvekst har størst påvirkning av deres atferd fordi det er erfaringer som gir det sterkeste inntrykket i arbeidssituasjon, Informant G mener at oppveksten gjenspeiler han som person i dag. Som vi kan se av sitatene er flere av informantene av den oppfatning at det er holdninger som har den største innvirkningen på deres atferd. Den siste informanten mener at hans atferd avhenger av hvordan gjesten er og oppfører seg, og at det er en medvirkende faktor hvorvidt han er alene på jobb eller jobber sammen med andre vektere. Han nevner også at vekteropplæringen og dagshumøret har påvirkning.

5.2.4.2. Påvirker holdninger atferd?

Avslutningsvis ville vi undersøke om informantene mener at holdninger kan ha en påvirkning på deres atferd i arbeidet, da dette har en sterk tilnærming til vår problemstilling. Flere av informantene gir uttrykk for at holdninger kan være en påvirkende faktor.

“Helt klart. Har du en dårlig holdning til fysisk makt har du ikke noe i døra å gjøre.[...] De holdningene må man gå gjennom på instruks, opplæring, skikkethet [...]”

Informant C

“Kan lettere ty til fysisk makt, noe som fører til fysisk vold og maktmisbruk.”

Informant B

“Hvis man er fysisk utagerende har man kanskje lettere til å ty til makt eller vold før man egentlig trenger det”

Informant D

“Helt klart, det gjør det på alle. Får man noen positive tilbakemeldinger i løpet av kvelden holder man seg glad i døra. Får man mye negativitet i døra kommer det til å påvirke deg før eller siden.”

Informant E

Informant F og G mener også at holdninger påvirker atferden.

“Jeg har en holdning å bruke minst, vold eller makt for å få dem ut. Det er bedre, både for gjesten, utestedet og politiet.”

Informant F

“[...] Men fysisk makt bør jo være siste utvei, så hvis man har en holdning som tilsier at man ikke bruker fysisk makt så vil jeg si at holdninger påvirker ja.”

Informant G

Informant A mener at hans holdninger påvirker gjestenes bruk av fysisk makt.

“I den grad at folk blir mer sinte om man er frekk, sur osv.”

Informant A

I henhold til sitatene er alle informantene enige i at holdning kan være en medvirkende faktor i deres atferd i arbeidet, hvor en av de mener at ordensvaktens holdninger også kan ha påvirkning på gjestenes atferd. Informant E på sin side nevner at gjestenes holdninger kan påvirke ordensvaktens atferd dersom de blir utsatt for mye dårlig oppførsel. Informant F mener han er mindre tilbøyelig til å benytte seg av fysisk makt av hensyn til utestedet og gjestene.

6. Drøfting

I dette kapitlet har vi drøftet funne vi redegjorde for i analysekapitlet, og sett om det samsvarer med teoriene vi har lagt til grunn i teorifundamentet. Vi kommer til å benytte oss av samme struktur som i analysekapitlet.

6.1. Fysisk makt

Formålet med denne hovedkoden er som nevnt å kunne kartlegge informantenes oppfatning av begrepet fysisk makt, og om det er i tråd med samme oppfatning som vi har lagt til grunn i vår oppgave. Grensene for bruk a fysisk makt blir satt av Høyesterett ved et lett dytt. I vår oppgave kan dette anses som grensegangen mot fysisk makt, jfr. Rt. 2007 s. 632. Tidligere definerte vi også fysisk makt som en handling ment for å endre andre personer atferd (Isdal, 2002). Vi ønsker også å kartlegge om informantenes definisjoner av, og grensesetting mot, begrepet fysisk vold er i tråd med definisjonen vi har lagt til grunn for vår oppgave. Vi har tidligere i vår oppgave definert fysisk vold som slag, spark, kvelertak osv., jfr. Rt. 2005 s. 938 jfr. Ot.prp.nr. 22 (2008-2009).

Vi vil til slutt belyse informantenes oppfatning av nødvendigheten av fysisk makt og om deres kjennskap til de aktuelle rettsreglene tilfredsstiller kravene etter vaktvirksomhetsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv.

6.1.1. Begrepet fysisk makt

Ved spørsmålet om hva informantene legger i begrepet fysisk makt var alle informantene samstemte om at fysisk makt er et fysisk hjelpemiddel i løsningen av deres arbeidsoppgaver. Selv om informantene ikke gir en detaljert beskrivelse av selve handlingen, er informant C's svar det vi anser for å være mest nærliggende den definisjonen vi har lagt til grunn i vår oppgave, jfr. Rt. 2007 s. 632. Informanten mener at fysisk makt kan innebære en bortvisning, men nevner heller ikke i hvilken grad fysisk makt blir benyttet. Tre av informantene mener at fysisk makt brukes for å forhindre en situasjon, mens fire informanter mener at det brukes for å endre situasjoner.

Funnene indikerer at informantene kan være i tråd med det Høyesterett definerer som fysisk makt, hvor handlingen innebærer fysisk kontakt av en viss grad for å oppnå en ønsket effekt eller bortvisning, jfr. Rt. 2007 s. 632. Informantenes beskrivelse av fysisk makt som et hjelpemiddel kan også være i tråd med Isdal (2002) sin definisjon av begrepet.

Riktignok ser vi at informantene utelater å beskrive graden eller intensitet på bruken av fysisk makt, men redegjør heller for at det er et virkemiddel for å oppnå ønsket resultat.

Det er verdt å merke seg at selv om informantenes definisjoner ikke beskriver graden av fysikk slik Høyesteretts uttalelse gjør, er de i samsvar med teorien om at fysisk makt brukes for å påvirke et menneske til å gjøre noe det ikke vil, eller til å slutte å gjøre noe det vil (Isdal, 2002). Den siste informanten mener fysisk makt er handlinger som gjennom vold og smerte overtaler individer til å gjøre noe de ikke vil. Denne definisjonen er ikke i tråd med definisjon i Rt. 2007 s. 632, da den beveger seg mer inn på fysisk vold, se kapittel 6.1.2.

6.1.2. Begrepet fysisk vold

Da vi spurte informantene om å definere begrepet fysisk vold, mente flere av informantene at vold innebærer bruk av fysisk makt utover det som er lovlig, jfr. straffelovens bestemmelser om forbrytelser mot liv, legeme og helbred i §§ 228 og 229 om forbrytelser mot liv, legeme og helbred. Vi finner Informant A's svar mest nærliggende definisjonen i Rt. 2005 s. 938, jfr. Ot.prp.nr. 22 (2008-2009), fordi informanten beskriver fysisk vold som handlinger der noen blir slått, sparket, lugget eller andre ting som kan gjøre vondt. Dette er også i tråd med Isdal (2002) sin definisjon. Fem av informantene mener at vold forekommer der fysisk makt brukes for å skade, noe som kan være i tråd med Ot.prp.nr. 22 (2008-2009), jfr. Rt. 2005 s. 938. Dette er også i tråd med Isdal (2002) sin definisjon av begrepet.

6.1.3. Kjennskap til regelverk

For å belyse informantenes kjennskap til gjeldende lovregulering rundt deres arbeidssituasjon spurte vi dem om de har kjennskap til hvilke lovverk eller regler som regulerer fysisk makt.

Det er kun tre av informantene som har kjennskap til vaktvirksomhetsloven og dens regulering av ordensvekters adgang til bruk av fysisk makt, jfr. vaktl. § 12. Informant B's kjennskap til regelen er i tråd med bestemmelsens ordlyd, da vedkommende mener at ordensvakter ikke har adgang til å bruke noe mer fysisk makt enn det andre har.

En informant kjenner ikke til vaktvirksomhetsloven, men kjenner til straffelovens §§ 47 og 48 hvor han presiserer at enhver ikke har rett til å bruke fysisk makt så lenge det ikke foreligger nødverge eller nødrett, som er i tråd med ordlyden i vaktvirksomhetslovens § 12.

En annen informant viser kun kjennskap til nødverge som aktuelt regelverk. Informant D er ikke i stand til å gjøre rede for gjeldende lovreguleringen, altså vaktvirksomhetsloven § 12 jfr. strl. §§ 47 og 48, og informantens kjennskap til regelverk kan ikke anses å være i samsvar med vaktvirksomhetsloven § 9 eller politidirektoratets rundskriv. De resterende informantene viser dog en begrenset evne til å gjøre rede for nevnte bestemmelser om bruk av fysisk makt.

At flere av informantene ikke har kjennskap til vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt kan ikke anses for å være i samsvar med kravene som stilles i vaktvirksomhetsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv. Riktignok er vaktvirksomhetsloven en relativt ny lov, og som det fremgår av forarbeidene til § 12 er formålet med bestemmelsen å fungere som en presisering av rettstilstanden vi finner i straffeloven § 48, jfr. Ot.prp.nr. 49 (2008-2009). Flertallet av informantene hadde noe kunnskap om innholdet i straffelovens §§ 47 og 48 om nødrett og nødverge.

Som vi behandlet i teorifundamentet følger det av vaktvirksomhetsloven § 9 at alle ordensvakter må gjennomgå godkjent utdanning, og det fremgår av politidirektoratets rundskriv til vaktvirksomhetsloven at målsettingen med utdanningen er at ordensvakter skal kunne beskrive sine juridiske rettigheter, plikter og begrensninger. Selv om tre av informantene viser kjennskap til vaktvirksomhetsloven og straffeloven, er det få som klarer å redegjøre for en presis forståelse av innholdet og omfanget av reglene, jfr. vaktl. §12 og strl. §§47 og 48. Vi kan av den grunn ikke si at våre informanternes kjennskap og evne til å gjøre rede for aktuell lovgivning er tilfredsstillende, jfr. vaktl. §9 jfr. politidirektoratets rundskriv.

6.1.4. Nødverge

Da vi spurte informantene om hvordan informantene ville definere begrepet nødverge, svarte en av informantene at nødverge foreligger i situasjoner hvor enhver har lov til å forsvare seg selv dersom man blir utsatt for trusler eller vold fra gjester eller andre personer.

Vi finner definisjonen nærliggende straffeloven § 48, jfr. Rt. 2009 s. 703 da informanten viser forståelse vedrørende lovens krav til selvforsvar og rettsstridig angrep. Denne informanten avslutter imidlertid med å presisere at han da snakker om nødrett, men om dette er en forsnakkelse eller ei er vanskelig for oss å avgjøre. Vi ser også på Informant C's definisjon som nærliggende den definisjonen som følger av straffeloven § 48, da vedkommende mener at man kan gjøre en straffbar handling mot en annen person som utøver en straffbar handling mot andre. Det følger av ordlyden i straffeloven § 48 om nødverge at en ellers straffbar handling, dersom den brukes for å avverge et rettsstridig angrep rettet mot deg selv, ikke blir sett på som ulovlig. Informanten er altså til en viss grad i samsvar med straffeloven § 48 første ledd. Videre viser Informant C også kjennskap til proporsjonalitetsgrunnsetningen i straffeloven § 48 annet ledd, ved å eksemplifisere at man ikke kan skyte spurv med kanoner for å avverge et angrep. Informant G sin definisjon er også nærliggende definisjonen vi finner i straffeloven § 48. Dette fordi informanten også er klar over at nødverge omfatter selvforsvar i form av "forsvare seg selv til en viss grense", som er i samsvar med proporsjonalitetsgrunnsetningen i straffeloven §48 andre ledd.

Fire av informantene definerer nødverge slik at begrepet også omfatter situasjoner der andre personer enn deg selv er i fare, dette er ikke i tråd med straffelovens § 48, da disse informantene heller definerer begrepet nødrett som vi finner i straffelovens § 47. Som vi har sett virker det som et gjennomgående problem for informantene å skille nødrett fra nødverge. I henhold til straffeloven § 47 kan ingen straffes for handlinger som er foretatt for å redde en annens person fra en overhengende fare når det foreligger fare for store skader. Alle informantene mener at de har rett å gripe inn i et slagsmål, som kan være i tråd med at enhver annen person har rett til å avverge en nødrettssituasjon, jfr. strl. §47. Likevel blir dette feil definisjon på begrepet nødverge, da forskjellen på nødverge og nødrett er vesentlig (Mæland, 2012).

Til slutt er det en informant som ikke er i stand til å redegjøre for hva nødverge innebærer, jfr. strl. § 48, og kan ikke anses for å være i tråd med vaktvirksomhetsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv.

6.1.4.1. Opphør av nødvergesituasjon

Videre ønsket vi å kartlegge informantenes forståelse av nødvergesituasjonens opphør. Her var fire av informantene enige om at situasjonen opphører når gjestene går hvert til sitt. Dette er ikke i tråd med forståelsen av begrepet som vi har lagt til grunn i teorifundamentet, jfr. Rt. 1992 s. 124, jfr. (Mæland, 2012). Tre av informantene mener også at politiets ankomst til stedet resulterer i at nødvergesituasjonen opphører. I henhold til det vi har lagt til grunn i teorifundamentet og nødvergebestemmelsen i straffeloven § 48 er dette ikke i tråd da det ikke tas hensyn til politiets ankomst.

To av informantene sier at nødvergesituasjonen kan vare mye lenger enn overnevnte, og er da i tråd med straffeloven § 48, jfr. Mæland (2012). I følge Mæland (2012) kan en nødvergesituasjon uansett ikke anses som opphørt før angrepet er avverget, og som to av våre informanter påpekte, kan nødvergesituasjon foreligge over lengre tid. Informantenes generelle mening om når en nødvergesituasjon kan anses for opphørt, samsvarer ikke i særlig grad med definisjonen vi har lagt til grunn i teorifundamentet, selv om to av informantene så vidt var inne på det.

6.1.5. Nødrett

For å undersøke om informantenes oppfatninger er i tråd med nødrettsbestemmelsen i straffeloven § 47 spurte vi om hva de mener de har rett til å gjøre hvis det oppstår et slagsmål. Det går frem av sitatene at alle informantene mener de har rett til å gripe inn, bryte opp eller avverge et slagsmål eller angrep. Dette anses for å være i samsvar med straffeloven § 47. Tre av informantene trekker inn proporsjonalitetsgrunnsetningen og to av informantene svarer med en god beskrivelse av begrepet, da de mener man må bruke mildest mulig makt og ikke kan skyte spurv med kanoner for å hindre skade. Dette følger av, og er i tråd med, straffelovens § 47.

Få av informantene er i stand til å redegjøre for hvor langt nødretten strekker seg når det kommer til grad av motangrep, som forteller at en ordensvakt ikke kan benytte seg av slag eller spark dersom det er tilstrekkelig å holde fast en gjest, jfr. delkapittel 2.2.6. Dette er ikke i tråd med subsidiaritetsregelen i straffeloven § 47.

Det er verdt å merke seg at Informant G så vidt er inne på subsidiaritetsregelen, da han redegjør for at han har lov til å holde fast gjester, men mener han ikke kan benytte seg av slag eller spark. Informanten mangler forståelse om at slag og spark kan benyttes dersom situasjonens alvorlighetsgrad kvalifiserer for dette.

6.1.6. Nødvendighet av fysisk makt

Denne underkodens hensikt er å trekke frem eksempler på situasjoner der informantene mente at fysisk makt var nødvendig. De fleste av informantene mener at fysisk makt er nødvendig i situasjoner der det oppstår slagsmål. Dette kan være i tråd med straffeloven §§ 47 og 48 hvis det foreligger et rettstridig angrep såfremt inngrepet er innenfor proporsjonalitetsgrunnsetning jfr. strl. §§47 og 48 andre ledd.

Tre av informantene mener at fysisk makt er nødvendig der kommunikasjon ikke når frem til gjestene. Informant F nevner også at situasjoner der gjesten ikke etterkommer beskjeder, og ikke roer seg ned eller forlater lokalet på grunn av dårlig oppførsel. I slike tilfeller, der det ikke foreligger noe avvergelser eller forsvar mot rettsstridige angrep, vil ikke ordensvakter ha adgang til å bruke fysisk makt, jfr. vaktl. § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48. Fire av informantene mener på sin side at fysisk makt er nødvendig der gjestene er blitt fysiske, aggressive eller utagerende, og der informantene ser potensiale for at skade kan voldes mot både dem selv og andre gjester. Hvis slike situasjoner er alvorlige nok, kan bruk av fysisk makt være legitim jfr. vaktl. § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48.

I spørsmål om hvordan slike situasjoner bør håndteres mener samtlige informanter at det skal forekomme en muntlig og så behersket tilnærming som mulig, da situasjoner fort kan eskalere til et omfattende slagsmål om man ikke opptrer med varsomhet. Dette er i tråd med vaktvirkningsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv som stiller krav til at ordensvaktene skal være i stand til å håndtere ulike konfliktsituasjoner. En informant sier også at hver enkelt situasjon må vurderes opp mot mulighetene for skader. Disse informantenes forståelse er i overensstemmelse med subsidiaritetsregelen i straffelovens §§ 47 og 48 siden informanten vurderer handlingsalternativene mot den gitte situasjon.

6.1.7. Opplæring i fysiske situasjoner

Vi spurte informantene om hvordan opplæring og instruksjoner de har fått vedrørende håndteringen av fysiske situasjoner. Det er kun tre av informantene som har godkjent vekteropplæring etter vaktvirksomhetsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv. Disse tre er de eneste som mener de har fått relativt mye opplæring på området, hvor de har lært å holde seg rolig, og alltid passe på omgivelsene rundt seg. De redegjør også for tilfeller hvor det blir nødvendig å bruke fysisk makt, hvor man burde få gjesten under kontroll og i bakken så fort som mulig for å begrense skadeomfanget. Dette følger også av straffelovens ordlyd i §§ 47 og 48 om “avvergelse”, jfr. politidirektoratets rundskriv kap. 4.4. om krav til konflikthåndtering. En fjerde informant viser god evne til å redegjøre for sine juridiske plikter og begrensninger, og er også i stand til å foreta en konfliktvurdering. Dette er i tråd med politidirektoratets rundskriv kap. 4.4., men det er verdt å merke seg at dette er kunnskap han har tilegnet seg fra politihøgskolen og ikke fra godkjent vekterutdanning, jfr. vaktl. § 9 jfr. politidirektoratets rundskriv.

To av informantene har fått lite opplæring i hvordan de skal håndtere fysiske situasjoner. Informant B sier denne opplæringen gikk ut på at han i aktuelle situasjoner skulle fremstå med autoritet for å roe ned situasjonen, samt at han skal kontakte politi så snart han ser dette som nødvendig. Dette er i samsvar med vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. Rt. 2007 s. 632 om at politiet skal tilkalles hvis man ikke har adgang til bruk av fysisk makt. Informant D sier han kun lærte om fysiske situasjoner under sin tid i militæret. Vi tolker det slik at denne opplæringen ikke er godkjent vekterutdanning og anser under tvil at dette ikke er i samsvar med vaktvirksomhetsloven § 9.

Den siste informanten mener at vedkommende ikke har fått noe opplæring i bruk av fysisk makt, men sier han stadig plukker opp nye triks ved å se andre mer erfarne ordensvakter i praksis. Dette kan ikke anses for å være i samsvar med vaktvirksomhetslovens § 9 jfr. politidirektoratets rundskriv kap. 4.4.

6.2. Holdninger

Denne hovedkoden har som formål å kartlegge hvordan informantene definerer en holdning, og om dette er i samsvar med definisjonen vi la til grunn for vår oppgave. Basert på Brochs-Haukedal (2010) og Sander (2014b) definerte vi holdninger som en predisposisjon til å oppfatte, føle, tenke og handle negativt, positivt eller nøytralt i forbindelse med et gitt objekt. Vi ønsker videre å redegjøre for hva informantene mener danner sine, og generelle, holdninger. Tidligere i oppgaven har vi på dette området redegjort for flere teorier om dannelse av holdninger, og ønsker å se om informantenes meninger er i samsvar med enten sosialiseringprosessen, klassisk betingning eller operant betingning (Kaufmann & Kaufmann, 1998). I tråd med oppgaven ønsker vi å avdekke om holdninger kan påvirke informantenes atferd i forhold til bruk av fysisk makt i tråd med trekomponentmodellen (Brochs-Haukedal, 2010) og TRA-modellen (Fishbein & Ajzen, 1975).

6.2.1. Begrepet holdninger

Ved spørsmålet om hva informantene legger i begrepet holdninger, finner vi en stor variasjon i svarene. I intervjuprosessen legger vi merke til at informantene oppfatter begrepet som vagt, og kan derfor ha vanskeligheter med å redegjøre for en definisjon.

Informants E sin definisjon samsvarer riktignok godt med definisjonen vi har lagt til grunn for vår oppgave, hvor vedkommende mener at holdninger er innstillinger, meninger eller oppfatninger som kan påvirke handlinger i stor grad. Informanten trekker inn at holdninger kan bestå av flere faktorer, dette er også i overensstemmelse med definisjonen til Brochs-Haukedal (2010) og Sander (2014b), samt at holdninger er med på å påvirke et individs atferd (Fishbein & Ajzen, 1975).

Basert på Brochs-Haukedal (2010) og Sander (2014b) sine definisjoner, består holdninger av flere komponenter som resulterer i en negativ, nøytral eller positiv holdning til gitte objekter. Ingen av informantene trekker inn hensynet til at holdningers grad av affekt og samsvarer derfor lite i forhold til teorien. Vi ser at fire av informantene mener at en holdning innebærer en handling og tre av informantene trekker inn at det innebærer hvordan en forholder seg til gitte ting eller objekter. Som vi la til grunn i teorifundamentet, samsvarer dette noe med Brochs-Haukedal (2010) da holdning handler om oppfatning, følelser, tanker og handling i forhold til andre objekter.

Informant A mener det er viktig hvordan man vil ytre seg for andre og forbinder holdninger med hvordan en person oppfattes, noe som også er i tråd med hvordan utenforstående oppfatter individet og hvordan det påvirker individets atferd (Fishbein & Ajzen, 1975).

6.2.2. Dannelse av holdninger

Alle informantene mener at sosialt miljø, venner, familie og oppvekst er med på å danne holdninger og samsvarer dermed med sosialiseringsprosessen og den klassiske betingelsen (Kaufmann & Kaufmann, 1998). Fire av informantene nevner blant annet positive og negative erfaringer som en faktor, dette er i tråd med Kaufmann og Kaufmann (1998) sin teori, hvor positive og negative erfaringer og tilbakemeldinger kan skape grunnlag for holdninger. Ingen av informantene nevner at ros, belønning, kritikk eller straff kan være med på å danne holdninger. Dette funnet er ikke i samsvar med den operante betingingen (Kaufmann & Kaufmann, 1998).

6.2.3. Informantenes holdninger

Denne underkoden er ment for å kartlegge informantenes holdninger til fysisk makt, hvorvidt de benytter seg av det, og hvilke faktorer som er med på å påvirke informantene og deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12. Da vi oppfordret informantene til å reflektere rundt deres holdninger til bruk av fysisk makt, er to av informantene direkte todelt i sin holdning. Dette er i tråd med teorien hvor holdninger er delt i flere komponenter, og kan være motstridende (Brochs-Haukedal, 2010). Vi ser at den faktarelaterte, kognitive holdningskomponenten er en negativ holdning til fysisk makt siden det kan være i strid med loven. Samtidig nevner de at dette er et nyttig hjelpemiddel i utførelsen av arbeidet, som kan være i tråd med den emosjonelle komponenten, som baserer seg på de subjektive følelsene rundt fysisk makt.

Fire av informantene presiserer nødvendigheten av fysisk makt i tilfeller hvor det foreligger en nødvergesituasjon. Dette er i tråd med vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. § 48, og kan samsvare med teorien om forholdet mellom holdningskomponente, da det i dette tilfellet kan anses at den kognitive komponenten har størst vekt (Brochs-Haukedal, 2010). Kun en informant hevder at vedkommende prøver å unngå, og er negativ til, bruk av fysisk makt. Dette er i tråd med ordensvaktens maktadgang i vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48 og politiets voldsmonopol hjemlet i politiloven § 2, jfr. politiinstruksen § 3-2.

Informantens holdninger er basert på negative erfaringer rundt bruk av fysisk makt som samsvarer med teorien om den klassiske betinging (Kaufmann & Kaufmann, 1998). Dette er også i overensstemmelse med TRA-modellen (1975), da informantens holdninger påvirker atferden i form av å ikke benytte seg av fysisk makt (Brochs-Haukedal, 2010).

Videre spurte vi hvilke faktorer informantene mente påvirker, eller har påvirket, deres holdning til fysisk makt. Nesten alle informantene begrunner sine holdninger med tidligere erfaringer. Disse informantene er i samsvar med Kaufmann og Kaufmann (1998) sin klassiske betingningsteori om at både negative og positive erfaringer påvirker holdninger. Den ene informanten mente han hadde positiv holdning til bruk av fysisk makt, og begrunnet dette med at det var en god løsning når kommunikasjon ikke var tilstrekkelig. Dette er også i samsvar med teorien hvor dannelse av holdninger baseres på positive erfaringer (Kaufmann & Kaufmann, 1998). Fysisk makt kan etter vaktvirksomhetsloven § 12 ikke brukes som et virkemiddel når kommunikasjon ikke holder, forutsatt at situasjonen ikke kvalifiserer til nødrett eller nødverge, jfr. strl. §47 og 48. Om en slik situasjon ikke foreligger, vil ikke informantens mening være i tråd med nevnte lovgivning.

Informant F hevdet at han hadde en negativ holdning og begrunnet dette med en tidligere negativ erfaring. Disse funnene støtter opp under teorien om klassisk betinging der holdninger dannes på grunnlag av negative og positive erfaringer (Kaufmann & Kaufmann, 1998).

En av informantene begrunner sin holdning med at det er miljø og oppvekst som har hatt størst påvirkningskraft. Vi ser at funnene er i tråd og samsvarer også med teorien om sosialisering som dannelse av holdninger (Kaufmann & Kaufmann, 1998).

Den siste informanten presiserer nødvendigheten ved fysisk makt, men kan anses for å ha en negativ holdning, og begrunner dette i sin autonomi. Vedkommende hevder at ingen andre skal kunne påvirke informantens vilje. Dette funnet samsvarer ikke i henhold til teorien om holdningsdannelse som vi har lagt til grunn i vår oppgave.

6.2.4. Påvirkning av atferd

Informantene ble spurt om hvilke generelle faktorer som påvirker deres handlinger og atferd. Hensikten var å belyse om holdninger kan påvirke atferd, og om informantenes meninger er i samsvar med TRA-modellen (1975).

6.2.4.1. Hva påvirker atferd?

To av informantene mener at erfaring er den viktigste faktoren som påvirker deres atferd, og en informant mener at oppveksten har hatt størst innvirkning. En annen informant nevner opplæring, den enkelte situasjon, dagshumor og forbilder som påvirkende faktorer. Funnene våre samsvarer med den klassiske betingningen og sosialiseringssprosessen (Kaufmann & Kaufmann, 1998). Dette er riktignok teori som omhandler dannelse av holdninger, men vi ser at vi kan trekke likheter fra disse teoriene mot hva informanten mener påvirker deres atferd.

Tre av informantene er enige da de hevder at gjestene har stor påvirkning på deres atferd. Dette er i tråd med TRA-modellen (1975) da informantenes subjektive normer eller sosiale miljø kan være med på å påvirke deres atferd (Kaufmann & Kaufmann, 1998). En av disse informantene, Informant F, mener at gjesters irriterende og hensynsløse oppførsel trigger sinne og aggresjon, både hos seg selv og andre. Dette kan samsvare med teorien om valensen mellom holdningskomponentene, da den emosjonelle komponenten ser ut til å ha stor påvirkningsgrad på informanten (Brochs-Haukedal, 2010). Ut i fra dette tilfellet kan vi tolke det slik at informant F sine holdninger er sterkt preget av den emosjonelle komponenten, og trolig ikke like sterkt preget av den faktabaserte kognitive komponenten. Hvis denne holdningen blir sterk nok kan det resultere i at ordensvakten endrer atferd ved å bruke fysisk makt (Brochs-Haukedal, 2010).

De to siste informantene mener at holdninger og interesser samt hvordan man ønsker å bli oppfattet er de viktigste faktorene. Vi ser at disse funnene støtter opp under TRA-modellen (1975) og dens teori om at informantenes vurdering av hvordan andre reagerer på deres handling, kombinert med individets holdninger og subjektive normer, påvirker individets atferd (Brochs-Haukedal, 2010).

6.2.4.2.   *Påvirker holdninger atferd?*

Ved spørsmål om informantene tror at holdninger har en påvirkning på sin atferd i arbeidet, virker alle informantene samstemte om at holdninger kan være med på å påvirke hvorvidt man benytter seg av fysisk makt eller ikke. En informant mener at enkelte har en slik holdning til fysisk makt at de konsekvent benytter seg av kommunikasjon for å unngå fysisk makt i sitt arbeid. Dette kan være i tråd med (Fishbein & Ajzen, 1975) sin modell, da informanten verdsetter kommunikasjon som virkemiddel høyt. Samtidig som de subjektive normene, kombinert med en negativt holdning til fysisk makt, kan anses å ha stor påvirkningskraft på informantene og dermed overholder vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

6.2.4.3.   *Påvirker holdninger bruk av fysisk makt?*

Vi ønsket å bruke informantene for å få bedre kjennskap til situasjoner hvor fysisk makt har blitt brukt utover sin rett, samt kartlegge informantenes tanker om de bakenforliggende årsakene og om det er i tråd med det vi har lagt til grunn i vår problemstilling.

To av informantene vedkjenner at de har hørt flere historier, men har ikke selv erfart slike situasjoner. To andre informanter hevder at de ikke har noen kjennskap til det. Tre av informantene har erfart situasjoner hvor de selv hevder at ordensvektene har gått utover sin rett i. Dette kan innebære at ordensvaktene benytter seg av fysisk makt der det ikke er nødvendig, eller at de har gått utover den fysiske makten som er berettiget i den gitte situasjon etter vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48. En informant nevner et eksempel hvor en gjest blir slengt litt for hardt i bakken. Etter Høyesteretts forståelse i Rt. 2007 s. 632 vil en slik handling falle utenfor ordensvaktens maktadgang, forutsatt at det ikke foreligger en avvergende handling. Den siste informanten forteller at han kjenner til flere tilfeller hvor han har sett at ordensvaktene slår, men ikke i ansiktet fordi det synes. Slag både med åpen og knyttet neve regnes som fysisk vold i Rt. 2005 s. 938, og informantens eksempel vil trolig falle innenfor straffeloven §§ 228 og 229.

6.2.4.4.   *Hvilke faktorer påvirker misbruk av fysisk makt?*

Ved spørsmålet om de bakenforliggende årsakene har informantene forskjellige teorier. Selv om kun en informant nevner det konkret, kan vi konkludere med at det er sammensatt av flere kombinasjoner. Dette funnet samsvarer med TRA-modellen (1975) hvor atferden påvirkes av en kompleks kombinasjon av flere faktorer, deriblant subjektive normer og holdninger.

Fire av dem mener at personlighet kan være medvirkende og de mener at det kan være avhengig av den konkrete situasjon. Dette funnet samsvarer også med TRA-modellen (1975) da informantenes subjektive normer, blant annet påvirkning av andre personer i det sosiale miljøet, kan påvirke informantenes bruk av fysisk makt. Kun to av informantene mener at dårlige holdninger også kan være en medvirkende årsak, noe som er i samsvar med TRA-modellen (1975) hvor holdninger kan påvirke atferd i form av bruk av fysisk makt.

Ved spørsmålet om bakenforliggende årsaker tror informant A at fysisk makt kan brukes for å tilegne seg respekt. Dette funnet kan være i tråd med TRA-modellen da individets vurderinger av hvordan andre personer reagerer på utvist atferd, kan være en påvirkende årsak. To av informantene mener makt og narkotiske stoffer blant ordensvakter og gjester også kan være påvirkende. Dette funnet er ikke i tråd med TRA-modellen da den ikke omfatter maktutøvelse eller beruselse av narkotiske stoffer. To av informantene mener fysisk makt kan være en lett utvei fra situasjonen. Dette er ikke i samsvar med maktadgangen som følger av vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48. Informantene nevner også dagsform, og at ordensvektene kan være på “tuppa” og at “rullgardinene” går ned som påvirkende faktorer. Individets fysiske form, enten den er redusert eller energisk, blir ikke tatt med i betraktning i TRA-modellen (1975) og kan dermed ikke sies å være tråd med teorien.

7. Tiltak

I dette kapitlet fremmer vi tiltak som vi hevder kan redusere bruken av fysisk makt, samt bidra til å definere grensen for bruk av fysisk makt jfr. vaktl. §12 jfr. strl. §§ 47 og 48. Dette skal gjøre håndhevingen av vaktvirksomhetsloven § 12 enklere for ordensvaktene, og tiltakene er basert på våre funn i forskningsprosessen.

7.1. Strengere krav til kurs

Kun to av informantene vi intervjuet hadde kjennskap til vaktvirksomhetsloven og dens bestemmelser, og samtlige informanter er klar over at det foreligger lovregulering av deres arbeid. Derimot var det få som i noen særlig grad kunne utdype hva denne lovreguleringen omfatter. Nært sagt alle informantene har kjennskap til at det foreligger en nødvergeregel, men få er i stand til å forklare innholdet, jfr. strl. § 48. Informantene er derimot i tråd med deres rett til bruk av fysisk makt i situasjoner der andre enn dem selv er i fare, altså nødrettssituasjoner etter straffeloven § 47. Det var imidlertid problematisk for informantene å skille mellom nødrett og nødverge, jfr. strl. §§ 47 og 48.

Informantene er samstemte når vi spør dem om nødvendigheten av fysisk makt, og mener dette er der gjestene blir fysisk utagerende og i situasjoner der kommunikasjon ikke når frem. Vi mener at vårt utvalg av informanter ikke kan anses å ha god nok kjennskap til lovregulering i forhold til hva som kreves i vaktvirksomhetsloven § 9 og politidirektoratets rundskriv, men de har riktignok i noen grad kjennskap til håndtering av konfliktsituasjoner.

Ifølge vaktvirksomhetsloven § 9, jfr. politidirektoratets rundskriv, skal ordensvakter kunne beskrive deres juridiske rettigheter, plikter og begrensninger etter endt opplæring/utdanning. De skal også være i stand til å beskrive hvordan de ville håndtert ulike konfliktsituasjoner. I tillegg til dette kommer den delen av kurset der ordensvaktene skal opplæres i etikk og holdninger.

Vi mener strengere krav til kurs og utdanning for ordensvakter er nødvendig for å bedre dagens situasjon. Det bør tidlig foreligge et krav om at vekterutdanningen følger politidirektoratets rundskriv kapittel 4. Det bør også jevnlig kontrolleres for kjennskap til gjeldene regelverk, etiske normer samt håndtering av fysiske situasjoner for å avdekke de ordensvaktene som ikke tilfredsstiller kravene i vaktvirksomhetsloven § 9. Dette kan gjøres hvert år eller annet hvert år, og kan gjennomføres som en skriftlig test. På denne måten er ordensvaktene til enhver tid oppdatert, samt at dette trygger besøkende gjester ved utesteder da ordensvaktene på denne måten alltid er bevisst på hvordan situasjoner skal og bør løses.

7.2. Klare interne instruks

Informantene er delte i sin meninger om det burde foreligge en instruks som regulerer håndtering av ulike situasjoner i løpet av arbeidsdagen. Tre av ordensvaktene vi intervjuet mente at det blir vanskelig og legge til grunn en instruks som er bred nok til å ha effekt. De fleste av informantene mener at en grunnleggende instruks kunne vært hensiktsmessig og en av informantene mener at selskapet er forpliktet til å ha det.

Vi mener at en klar grunnleggende instruks om håndtering av generelle situasjoner og klare instruks på i hvilke situasjoner de ansatte faktisk har adgang til å bruke fysisk makt, kan være med på å redusere og forhindre at slike situasjoner oppstår. Vi foreslår at vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48, og et utdrag av høyesteretts forståelse av fysisk makt kombinert med Isdal (2002) sin definisjon på fysisk makt bør legges til i en instruks. Denne instruksen bør være lett tilgjengelig og synlig for alle på arbeidsplassen. Videre vil instruksen vi ser for oss gi klare retningslinjer på hvilke situasjoner som gir adgang til bruk av fysisk makt, og dette må nødvendigvis være i tråd med straffelovens §§ 47 og 48 om nødrett og nødverge.

7.3. Strengere ruskontroll

Ut i fra vår og informantenes oppfatning er mye av årsaken til bruk av fysisk makt et resultat at overberusede gjester på alkohol og andre stoffer. Det er et velkjent og utbredt problem og vil trolig trenge flere tiltak for å løses. Vi mener imidlertid at en strengere praksis i henhold til oversjenking kan være et tiltak for å kunne begrense og redusere situasjoner hvor fysisk makt kan anses for å være nødvendig. Dette kan være noe av innholdet i en instruks som ble omhandlet i kapittelet over eller at det følges tettere opp av daglig leder. Dersom ordensvaktene, og bartenderne, har klare retningslinjer å gå etter i vurderingen av om en gjest er for beruset, vil oversjenking lettere unngås. For ordensvaktene vil dette kunne handle om en vurdering av hvem som er skikket til å slippe inn i lokalet, og hvem som er for beruset/påvirket. På bakgrunn av vår oppgave vil vi påstå at dette kan resulterere i færre fysiske situasjoner da dette minsker sannsynligheten for at gjestene blir overstadig beruset, noe som informantene påpeker er en stor påvirkende faktor på informantenes atferd.

8. Feilkilder og videre forskning

For videre forskning har vi under dette kapitlet gjort rede for feilkilder i forbindelse med vår undersøkelse av problemstillingen. På bakgrunn av dette har vi til slutt presentert en revidert forskningsmodell tillagt flere faktorer vi har avdekket som kan være med på å påvirke ordensvaktens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

For å oppnå en bedre ekstern validitet ved undersøkelsen kunne det vært optimalt å gjennomført en undersøkelse med flere informanter og over lengre tid. Syv informanter kan anses for å være et svakt grunnlag for avdekke tendenser innenfor et så stort område som ordensvaktbransjen, da det kan tenkes at praksis vil variere etter geografi. Med lengre tid disponibel til undersøkelser ville vi også hatt mulighet til å belyse hvorvidt en eventuell endring i holdninger henger sammen med endring i håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt.

8.1. Oppsett og gjennomføring av datainnsamling

En svakhet med oppgaven kan være gjennomføringen og oppsettet av intervjuguiden. Vi ser at strukturen i guiden kunne vært organisert noe annerledes. Enkelte tematiske spørsmål ble åpnet med et spesielt spørsmål før de generelle spørsmålene, hvor vi tror at informantene kobler generelle spørsmål direkte opp mot det spesielle, uten at det er vår hensikt. For å få flere informanter og et bredere geografisk spekter valgte vi å sende ut guiden slik at informantene skulle svare skriftlig. Vi erfarte at informanten lettere opparbeider seg en mening om hva intervjuet handler om, og at dette kan medføre at vedkommende ikke svarer så godt eller utfyllende vi ønsker. Evnen til å gjøre intervjuet fleksibelt blir også følgelig svekket. Vi har erfart at et muntlig intervju gir mer utfyllende, ærlige og mindre forutinntatte svar.

8.2. Begrepet holdninger

Vi ser av analysen at det er utfordrende for informantene å definere begrepet holdninger. Det er stor variasjon i hva informantene legger i begrepet, og mange gir uttrykk for at begrepet oppfattes som vagt. Dette kan bidra til at dataene ikke treffer vår problemstilling slik vi ønsker, og gjør det vanskeligere å trekke gode konklusjoner basert på svarene. Ved videre forskning kan det være fordelaktig å sette begrepet holdninger mer i kontekst.

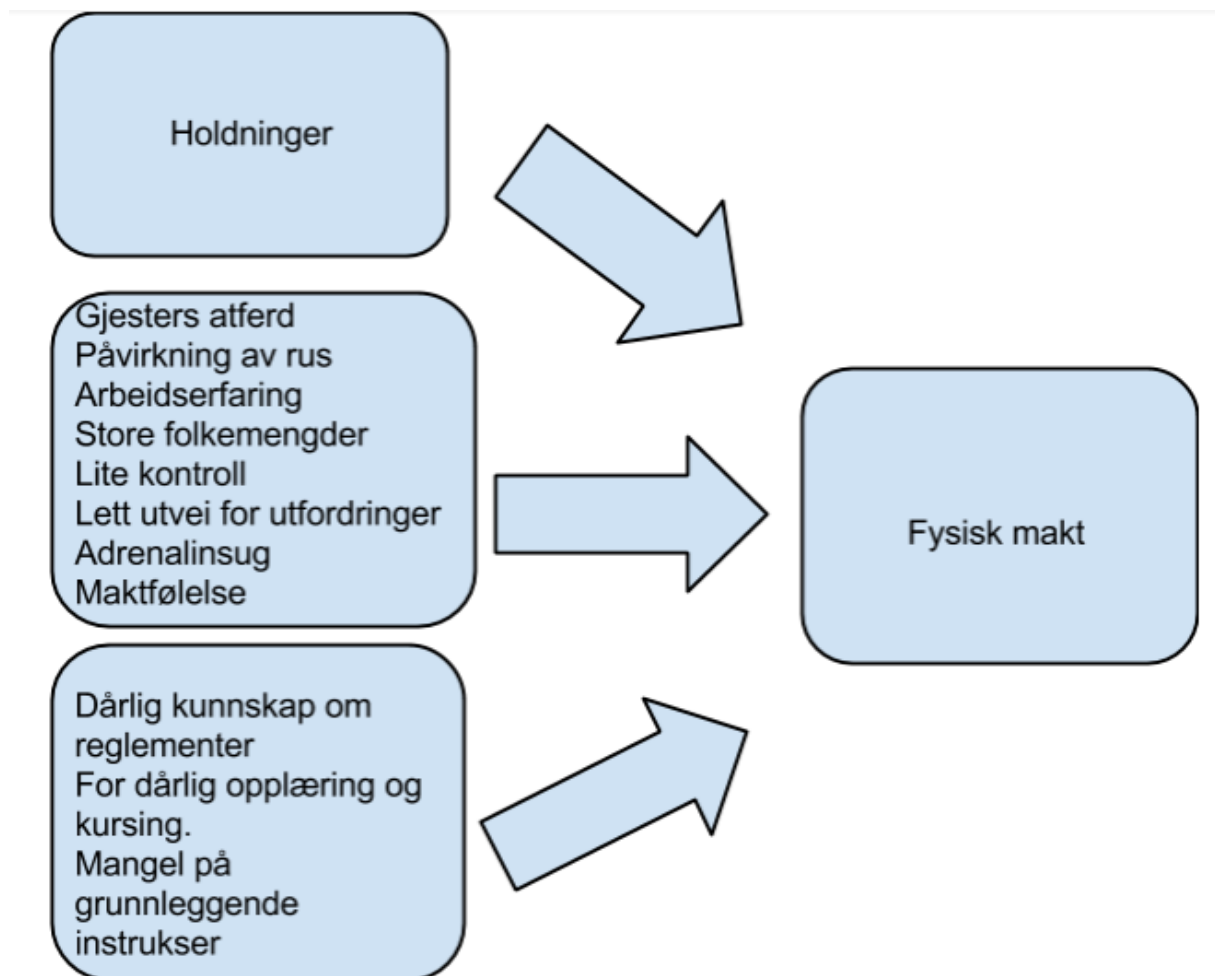
8.3. Lengre arbeidserfaring

Den mest erfarne av våre informanter har jobbet som ordensvakt i 10 år, og de fleste har jobbet som ordensvakter i ett år eller mindre. Ved at vi i all hovedsak har intervjuet unge og relativt uerfarne ordensvakter har vi en begrenset mulighet til å kommentere hvorvidt alder og lang erfaring påvirker ordensvaktens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt. Til videre forskning kan det være en idé å bruke en bedre sammensetning av informanter med tanke på alder og fartstid i yrket.

8.4. Ordensvakter som misbruker fysisk makt

For å avdekke hva som påvirker om ordensvakter faktisk misbruker makt kunne vi til fordel intervjuet en ordensvakt vi var klar over hadde gått utover den tildelte maktadgangen i vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48. Det har vist seg å være vanskelig å få tak i en slik informant på den tiden vi har hatt på å gjøre oppgaven. For videre forskning vil vi anbefale at det legges ned tid for å finne en slik informant. På denne måten kan svarene fra en ordensvakt kjent for misbruk og svarene fra en som aldri har gått utover loven sammenlignes.

I teorifundamentet illustrerte vi vår problemstilling i en forskningsmodell hvor holdninger ble ansett som en faktor som kunne påvirke ordensvakters håndheving av bestemmelsen om fysisk makt i vaktvirksomhetsloven § 12. I løpet av prosessen har vi gjennom intervjuer avdekket andre faktorer som kan påvirke informantenes atferd i henhold til nevnte bestemmelse. I den reviderte modellen nedenfor har vi valgt å tillegge det vi mener er påvirkende faktorer.

Denne modellen er basert på funnene vi har gjort i intervjuprosessen. Den skal illustrere utfordringer og fokusområder daglige ledere og ansatte burde bevisstgjøres overfor for å unngå misbruk av fysisk makt i arbeidet. Modellen har vi utarbeidet basert på Brochs-Haukedal (2010) sin tolkning av Fishbein og Ajzen (1975) sin TRA-modell om at holdninger kan påvirke atferd, og vi har i tillegg valgt å tilføye ytterligere faktorer basert på våre funn i analysen.

I samsvar med teorien om overveid handling skal den øverste boksen til venstre indikere at ordensvaktens holdninger kan være med på å påvirke deres atferd (Brochs-Haukedal, 2010). Den midterste boksen til venstre skal indikere informantens meninger og teorier om hva som påvirker deres og andres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt. Informantene hevder at aggressive og berusede gjester kombinert med store folkemengder, lite kontroll og situasjoner preget av dagshumør og individuelle verdier er påvirkende faktorer.

Den nederste boksen skal indikere våre teorier om hva som er med på påvirke illegitim bruk av fysisk makt. Først mener vi at manglende kunnskap om hvor grensen for illegitim bruk av fysisk makt går er en vesentlig medvirkende faktor. I tråd med dårlig og manglende opplæring og grunnleggende instruksjoner mener vi at dette har et forbedringspotensiale. Illustrasjonen viser at holdninger kan være en påvirkende faktor i henhold til ordensvaktens håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt. Modellen er ikkeuttømmende, men vi mener at ved bevisstgjøring og fokus på disse faktorene kan illegitim bruk av fysisk makt både reduseres og forhindres. Forskningsmodellen mener vi kan være anvendelig for flere bedrifter siden slike utfordringer forekommer uansett lokasjon.

9. Konklusjon

I denne delen av oppgaven vil vi besvare problemstillingen vår:

«Kan ordensvaktens holdninger påvirke deres håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om fysisk makt i utførelsen av sitt arbeid? Hvis så, hvordan?»

Informantenes definisjoner av fysisk makt samsvarer delvis med det vi la til grunn i teorifundamentet hvor vi kun finner nærliggende definisjoner av begrepet. Det er vanskelig å kartlegge om de fleste informantene er innenfor rammer som settes i bestemmelsen i vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. Rt. 2007 s. 632, da de ikke gjør rede for den konkrete handling, men snarere at fysisk makt foreligger som et virkemiddel. Ved definisjonen av begrepet er en informant langt utenfor begrepets grenser da vedkommende anser det for benytte vold og påføre smerte. Det var i vår oppgave også viktig å avdekke hvor informantene setter skillet mot fysisk vold. Samtlige informanter mener fysisk vold forekommer der den fysiske makten går utover det loven tillater, og da beveger seg mot lugging, sparking, slag og kvelertak. Dette er i tråd med definisjonen i Rt. 2005 s. 938, jfr. Ot.prp.nr. 22 (2008-2009).

Det er kun to av informantene som mener ordensvaktens maktadgang også innebærer situasjoner der andre personer er i fare, jfr. strl. § 47 om nødrett, men flere har noe kjennskap til innholdet i nødvergebegrepet, jfr. strl. § 48. De fleste informantene er dog ikke i stand til å beskrive ytterligere hvilke tiltak de kan benytte seg av, og kun to av informantene er klar over at nødvergesituasjonen ikke nødvendigvis er over så fort slagsmålet er blir roet ned og partene skilt. Intervjuprosessen belyser også at informantene har problemer med å skille mellom nødrett og nødverge.

Kjennskap til maktadgangen i straffeloven §§ 47 og 48 og vaktvirksomhetsloven § 12 er viktig, og det følger av vaktvirksomhetsloven § 9 at dette er noe alle ordensvakter skal ha kontroll på etter godkjent vekterutdanning. Informantene våre har ikke vist god kjennskap til regelverk, men som vi nevner i kapittel 8 om feilkilder kan vi ikke være helt sikre på at disse funnene kan generaliseres til å gjelde alle ordensvakter.

Oppgaven vår bygges som nevnt på Brochs-Haukedal (2010) sin tolkning av TRA-modellen (1975), hvor holdninger er en påvirkende faktor på individets atferd. To av informantene hevder uoppfordret at holdninger er en av de faktorene som påvirker deres atferd. Seks av informantene er enige i at holdninger kan være med å påvirke atferd og være en påvirkende faktor for bruk av fysisk makt under arbeid. Basert på informantenes oppfatninger er også gjestenes atferd, rus og erfaringer sentrale faktorer som er med å påvirke deres atferd i arbeidet. Vi ser også at flere av informantenes negative holdninger til bruk av fysisk makt, ikke samsvarer helt med det de gjennomfører i praksis. Vi velger å tro at årsaken for dette kan være for dårlig kjennskap til regelen og ordlyden i vaktvirksomhetsloven § 12, samt for dårlig kunnskap om nødrett og nødverge og hvor skillet mellom disse går, jfr. strl §§ 47 og 48.

I kapittel 7 har vi fremmet tiltak som kan være med å bidra til legitim håndheving av vaktvirksomhetsloven § 12 om bruk av fysisk makt. Tiltakene må benyttes av ledelsen ved de representative utesteder, arrangementer osv. siden de ikke bygger på de ansattes ansvar. Arbeidsgiver bør bevisstgjøre sine ansatte på deres tilgang til bruk av fysisk makt. Som vi ser i undersøkelsen er det flere av informantene som er klar over at de ikke har større tilgang til bruk av fysisk makt enn enhver har. Riktignok virker flere av informantene uvitende om hvor grensen ved fysisk makt faktisk går. Derfor har vi foreslått vaktvirksomhetsloven § 12, jfr. strl. §§ 47 og 48, og et utdrag av høyesteretts forståelse av fysisk makt kombinert med Isdal (2002) sin definisjon, innføres i interne instruksjoner som bør være godt synlig og lett tilgjengelig for alle på arbeidsplassen. Videre anbefaler vi også strengere krav til opplæring og kurs, samt strengere kontroll med tanke på overskjenking og andre rusmidler. Til videre forskning har vi revidert en ny forskningsmodell for å belyse at bruk av fysisk makt påvirkes av flere faktorer enn holdninger i seg selv.

Kildehenvisning

- Brochs-Haukedal, W. (2010). *Arbeids- Og Lederpsykologi* (8. utg.). Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Eeg-Larsen, S. (2003). *Generelt om begrepet makt og autoritet*. Hentet 25. november 2014, fra http://home.hio.no/~sissele/fag_samf/fag/med_sosiologi/makt/begrepet.htm
- Engelstad, F. (2014). *Makt*. Hentet 25. november 2014, fra <https://snl.no/makt>
- Festinger, L. (1957). *A Theory of Cognitive Dissonance* Stanford, CA: Stanford University Press.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading: Addison-Wesley.
- Fishbein, M. A., Icek. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading: Addison-Wesley.
- Gjøsund, P., & Huseby, R. (2011). *Psykologi 2 : mennesket i gruppe og samfunn : psykologi for studiespesialiserende utdanningsprogram*. Oslo: Cappelen Damm.
- Haukedal, W. (2007). *Arbeids- og lederpsykologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Heider, F. (1958). *The psychology og interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Isdal, P. (2002). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Karlsen, R. (2014). *Vekter*. Hentet 13. november 2014, fra <http://utdanning.no/yrker/beskrivelse/veker>
- Kaufmann, A., & Kaufmann, G. (1996). *Psykologi i organisasjon og ledelse*: Fagbokforlaget.
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (1998). *Psykologi i organisasjon og ledelse* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Kjøll, G., & Tranøy, K. E. (2013). *Kognitiv*. Hentet 21. oktober 2014, fra <https://snl.no/kognitiv>
- Løvik, H. (2007). *Politiet etterforsker vektervold*. Hentet 8. oktober 2014, fra <http://www.abcnyheter.no/nyheter/071214/politiet-etterforsker-vektervold>
- Moltumyr Høgberg, B. (2013). *Statsrett kort forklart*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Mæland, H. J. (2012). *Norsk alminnelig strafferett*. Bergen: Justian A.S.
- Politiet. (2015, 04.02.2015). *Vaktvirksomhet*. Hentet 17. april 2015, fra <https://www.politi.no/tjenester/tillatelser/vaktvirksomhet/>
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold; Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Rise, E. (2013). *Ordensvakter gis politibeskyttelse på fritiden*. Hentet 28.04. 2015, fra <http://aktuellsikkerhet.no/Nyheter/Siste-nytt/Arkiv/2013/Oktober-2013/Ordensvakter-gis-politibeskyttelse-paa-fritiden>
- Sagmoen, I., & Lindkvist Johansen, E. (2014). *Her blir gjesten ved utestedet slengt i bakken*. Hentet 8. oktober 2014, fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/her-blir-mannen-slengt-i-bakken/a/23226161/>
- Sander, K. (2014a). *Enkomponent-modellen*. Hentet 21. oktober 2014, fra <http://kunnskapssenteret.com/enkomponent-modellen-holdninger/>
- Sander, K. (2014b). *Holdninger*. Hentet 12. november 2014, fra <http://kunnskapssenteret.com/holdninger/>
- Sander, K. (2014c). *Trekomponentmodellen*. Hentet 21. oktober 2014, fra <http://kunnskapssenteret.com/trekomponentmodellen-holdninger/>
- Sirnes, T. (2014). *Holdninger og verdier*. Hentet 21. oktober 2014, fra https://wiki.rogfk.no/groups/psykologi1/wiki/e41d4/Holdninger_og_verdier.html
- Thagaard, T. (2008). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Wæhle, E., & Braanen Sterri, A. (2014). *Case studie*. Hentet 09. januar 2015, fra https://snl.no/case_studie

Liste over lover

1902: Strl. Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) av 22. mai 1902 nr 10.

1981: Strpl. Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr. 25.

1990: Politiinstruksen. Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963.

1995: Politil. Lov om politiet (Politiloven) av 4. august 1995 nr. 53.

1999: Mnskrl. Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven) av 21. mai 1999 nr. 30.

2000: Popplyl. Lov om behandling av personopplysninger av 14. april 2000 nr. 31.

2001: Vaktl. Lov om vaktvirksomhet m.m. (Vaktvirksomhetsloven) av 5. januar 2001 nr. 1.

Liste over dommer

Rt. 1978 s. 147

Rt. 1992 s. 124

Rt. 1996 s. 269

Rt. 2005 s.938

Rt. 2007 s. 632

Rt. 2009 s. 703

Liste over forarbeider

1999: Vaktl. Om lov om vaktvirksomhet m.m. av 5. januar 2001 nr. 1. Ot.Prp.Nr.54 (1999-2000)

2008: Strl. Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28. Ot.Prp.Nr. 22 (2008-2009)

Vedlegg 1:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant A).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant A

Vedlegg 2:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant B).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant B

Vedlegg 3:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektore på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant C).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant C

Vedlegg 4:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant D).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant D

Vedlegg 5:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant E).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant E

Vedlegg 6:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant A).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant F

Vedlegg 7:

Informert samtykke

Vedrørende bacheloroppgave i studiet Jus og Ledelse ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold avd. Hønefoss, omhandlende individuelle vektere på Østlandet. Her ved [REDACTED] (heretter omtalt som Informant G).

- Intervjuene/spørreskjemaene vil skje på frivillig basis og vil i hovedsak dreie seg om informantenes/respondentenes synspunkter og erfaringer knyttet til ordensvaktyrket.
- Referatet fra selve intervjuet/spørreundersøkelsen vil bli gjengitt i oppgaven og vil være med på å danne grunnlaget for analysen og tolkningen.
- Informantene vil få den endelige besvarelsen til gjennomsyn før innlevering, men gjøres oppmerksom på at det ikke vil ha noen påvirkningsmulighet på det endelige metodiske resultatet.
- Den endelige oppgaven vil bli innlevert til sensur rundt 30. april 2015, samt offentliggjort i Høgskolens bibliotek.
- Opphavsretten til arbeidet tillegges studentene. Informantene vil få anledning til å benytte oppgaven etter eget ønske, underforstått at det henvises til kilder.
- Dersom informantene/respondentene har behov for eventuelle avklaringer vedrørende det formelle kan førsteamanuensis Ann-Kristin Elstad eller høgskolelektor Ingunn Alvik kontaktes på kontortelefon eller epost:
  - Ann-Kristin Elstad: Tlf. 31 00 87 37 Epost: Ann-Kristin.Elstad@hbv.no.
  - Ingunn Alvik: Tlf. 31 00 87 28 Epost: Ingunn.Alvik@hbv.no.

Student

Student

Informant G

Vedlegg 8:

Intervjuguide

Vi er to jus og ledelse-studenter ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold, og studerer nå på vårt tredje år ved Campus Ringerike. I den anledning skriver vi nå en bacheloroppgave, og vårt ønske med dette intervjuet er at du skal bidra til å besvare vår problemstilling. Under intervjuet er det derfor viktig at du svarer så ærlig og oppriktig som mulig, at du tar deg tid til å tenke over spørsmålene og at du ikke minst spør dersom det er noen av spørsmålene du føler du ikke forstår.

Det vil aldri komme frem hvem du er eller hvor du jobber. Informasjon som kan, eller bidra til å røpe dette vil bli sensurert. Kravene til anonymitet er veldig strenge, og vi vil behandle all informasjon i tråd med Personvernemndas krav.

Temaet for vår oppgave er hvordan vektere håndterer jobben sin i forskjellige situasjoner, og vi håper du kan hjelpe oss å belyse dette temaet.

Før vi begynner intervjuet vil vi opplyse om at vi ønsker å ta opp intervjuet på lydbånd. Dette gjør vi både for å sikre godt og presist analysemateriell, men også for å sikre oppgavens troverdighet. Dette lydopptaket vil vi senere transkribere og gjøre til en del av oppgaven vår, før det blir slettet. Lydopptaket blir aldri lagret, og ingen tredjepersoner vil komme i kontakt med det.

Innledende spørsmål

1. Hvor lenge har du jobbet som vekter?
2. Har du tidligere jobbet andre steder?
3. Hvilken type arrangementer har du jobbet på? (Konserter, nattklubb, julebord etc.)
4. Hvor ofte jobber du i løpet av en måned?
5. Hva består en vanlig dag på jobb av? (rutiner, noe typisk etc.)
  - a) Hva anser du som din viktigste arbeidsoppgave?
6. Hva slags utdanning/kurs har du for å være kvalifisert vekter?
7. Trives du i jobben som vekter?
  - a) hvis ja, hva får deg til å trives?
  - b) hvis nei, hvorfor trives du ikke?

Fysisk makt

8. Hva legger du i begrepet fysisk makt?
9. Hva legger du i begrepet fysisk vold?
10. Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt har vært nødvendig?
  - a) Kan du gi meg et eksempel på en slik situasjon?
  - b) Hva tenkte du underveis?
  - c) I hvilke type situasjoner mener du det er nødvendig å benytte seg av fysisk makt?
  - d) Hvordan mener du at en slik situasjon bør håndteres?
11. Har du fått opplæring i hvordan situasjoner med fysiske konfrontasjoner bør håndteres?
  - a) Hvis ja, hva lærte du om dette under opplæringen?
  - b) Hvis nei, hvordan vil du vurdere en slik situasjon?
12. Har vekterfirmaet noen instruksjer på dette området?
  - a) Hvis ja, hva sier disse?
    - a1) Får du ofte bruk for disse/er de nyttige?
    - a2) Gjør de deg tryggere?
    - a3) Hva er det viktigste i instruksene, og hva bruker du oftest?
    - a4) Hvorfor tror du denne instruksjonen foreligger?
  - b) Hvis nei, mener du at de burde ha det?
    - b1) Hva mener du burde være med i en slik instruks?
    - b2) Tror du en klar instruks ville gjort deg tryggere i en situasjon der fysisk makt er nødvendig?

Nødverge

13. Vet du om det foreligger noen lover og regler som regulerer din adgang til bruk av fysisk makt?
  - a) Hvis ja, hvilke?
  - b) Hvis nei, mener du det burde være noen slags form for lovregulering?
14. Kjenner du til vaktvirksomhetsloven og dens bestemmelse om bruk av makt?
  - a) Hvis ja, hva handler den om?
  - b) Hvis nei, hva tror du den handler om?
    - b1) Hva mener du den burde inneholde?

15. Har du hørt om nødverge?

- a) Hvis ja, kan du forklare meg hva det er du legger i nødverge?
- b) Hvis nei, hva tror du det innebærer?

16. Ved et slagsmål, hvordan tenker du da?

- a) Hva mener du da at du har rett til å gjøre?
  - a1) Har du rett til å gripe inn?
- b) Hvilke vurderinger gjør du underveis?
- c) Hva får deg til å gjøre akkurat det du gjør?

17. Hvis du blir utsatt for vold eller trusler, hvordan vil du reagere når du opptrer som vokter?

- a) Hvilke vurderinger gjør du her underveis?

18. Når anser du en situasjon som opphørt?

- a) Kan du komme med et eksempel på en situasjon der en situasjon opphører?
- b) Hvorfor mener du en situasjon er opphørt i det tilfellet?

19. Har du vært involvert eller har kjennskap til situasjoner der du mener vektere har gått for langt?

- a) Hvis ja, hva tror du årsaken til dette var?

Holdninger

20. Hva legger du i begrepet holdninger?

- a) Kan du gi et eksempel på en holdning?

21. Hva tror du danner en holdning?

22. Kan du reflektere litt rundt dine holdninger til bruk av fysisk makt?

- a) Hva tror du gjør at du har disse holdningene til bruk av fysisk makt?
  - a1) Hvilke faktorer tror du har spilt inn?

23 Mener du at bruk av fysisk makt i arbeidet er nødvendig?

Hvis ja, hvorfor?

Hvis nei, hvorfor?

24 Var etikk en del av opplæringen din?

- a) Hvis ja, hva lærte du?
- b) Hvis nei, mener du at det burde vært med?

25. Var holdninger en del av opplæringen din?

- a) Hvis ja, hva lærte du?
- b) Hvis nei, mener du at det burde vært med?

26. Har du et positivt, nøytralt eller negativt forhold til bruk av fysisk makt?

a) Hva mener du er bakgrunnen til dette?

27 Tror du at holdninger kan påvirke atferden i arbeidet ditt?

Hvis ja, på hvilken måte/hvilken grad

Hvis nei, hva tror har påvirkning?

28. Hva mener du er med på å påvirke din generelle atferd/handling?

a) Hvorfor tror du at det har påvirkning?

29 Tror du at holdningene påvirker hvorvidt man bruker fysisk makt eller ikke?

a. Hvis ja, hvorfor

30 Kjenner du til andre vektere som har positiv holdning til fysisk makt i arbeidet?

a) Hvis ja, tror du det er utbredt i yrket?

a1) Hvis ja, hva tror du er årsaker?

b) Hvis nei, hva tror du er årsaken til at man ofte hører om det?

c) Kan du reflektere litt rundt hvorfor du tror det er sånn?

Vedlegg 9:**Hovedkode: Fysisk makt:**

	Informant A	Informant B	Informant C
Begrepet fysisk makt	<p>Legger i begrepet fysisk makt?</p> <p>Informanten mener det er en metode som blir brukt for å forhindre at en utagerende person får brukt vold mot en eller fler.</p>	<p>Legger i begrepet fysisk makt?</p> <p>Informanten mener det er å bruke fysikk som hjelpemiddel med den hensikt å oppnå en ønsket effekt.</p>	<p>Legger i begrepet fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at det innebærer bortvisning med makt, i ytterste konsekvens en pågriping.</p>
Begrepet fysisk vold	<p>Legger i begrepet fysisk vold?</p> <p>Der fysisk makt går over i sparking, slag, lugging eller «andre ting som gjør vondt».</p>	<p>Legger i begrepet fysisk vold?</p> <p>Å misbruke fysisk makt utover det loven tillater.</p>	<p>Legger i begrepet fysisk vold?</p> <p>Illegitim vold, ikke nødverge eller nødrett. Voldelige ulovlige handlinger.</p>
Kjennskap til regelverk	<p>Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt?</p> <p>Informanten gjør først rede for fire punkter som innebærer advarsel, ordensforstyrrelse, antidiskriminering, begrenset fysisk makt og jurisdiksjon. Vedkommende kjenner også til ordlyden i</p>	<p>Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt?</p> <p>Informanten gjør rede for vaktl og at ordensvakter ikke har større adgang til å benytte seg av fysisk makt enn det en annen person har.</p>	<p>Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt?</p> <p>Informanten nevner raskt strl. §§ 47 og 48 og redegjør kort for dens ordlyd. Men vedkommende kjenner ikke til vaktl.</p>

	vaktl. §12		
Nødvendigheten av fysisk makt	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Ja.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>En mann ble svært aggressiv og ville slåss med flere festedeltagere. Ble på grunn av dette løftet ut.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Hvor personer er svært aggressive og ustabile, og ikke etterkommer beskjeder om å forlate stedet.</p> <p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p>	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Ja.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>Slagsmål som må brytes opp med fysisk makt for så å kunne roe ned situasjonen.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Ved slåsskamper ved å forhindre at skader oppstår, samt overholde reglementet ved å for eksempel nekte en person inngang.</p>	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Ja</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>En person er aggressiv og utagerende, motsetter seg og blir lagt i bakken.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Når kommunikasjon ikke holder.</p> <p>Hvordan mener du en</p>

	<p>Først roe ned og prate skikkelig med vedkommende, deretter ty til fysisk makt dersom dette ikke fungerer.</p>	<p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Så rolig og verbal som mulig, med lite bruk av fysisk makt for å prøve å roe ned situasjonen.</p>	<p>slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Det er personen som bestemmer det. Er vedkommende voldelig mot andre må man gjøre det som er nødvendig. Det må vurderes om andre skal lide eller om vedkommende må lide litt for å bli lagt i bakken.</p>
Nødverge	<p>Legger i begrepet nødverge</p> <p>Informanten begrunner det i å avverge en situasjon.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon?</p> <p>Når alle personer går til sitt</p>	<p>Legger i begrepet nødverge</p> <p>Informanten mener at det innebærer å bruke fysisk makt når en føler sitt eget eller andres liv står i fare.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon?</p> <p>Når partene har roet seg ned, og gått til hvert sitt, eventuelt politianmeldt hendelsen.</p>	<p>Legger i begrepet nødverge</p> <p>Informanten mener at det innebærer at man kan gjøre en straffbar handling mot vedkommende som utøver en straffbar handling. Samt forhindre skade.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon?</p> <p>Informanten mener at den opphører når partene går til hver sitt. Begrunner dette med at det ikke foreligger noen nærliggende</p>

	<p>Kjennskap til misbruk av makt Nei.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker Noen liker å bruke fysisk makt for å få respekt</p>	<p>Kjennskap til misbruk av makt Nei.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker Er nok mange vektere som har dårlig holdninger til bruken av fysisk makt og ser på det som en lett utvei av problemet.</p>	<p>konflikt.</p> <p>Kjennskap til misbruk av makt Har hørt mange historier og hevder at det er mange som utøver overdrevent bruk</p> <p>Tanker om underliggende årsaker Veldig sammensatt tror jeg. Opplæring, personlighet, dagsform, arbeidskultur, forbilder, forventingene til yrket, om du er en eller fler på jobb.</p>
Nødrett	<p>Hva de mener de har adgang til. Skille personene og finne ut hva som har skjedd, evt. vise personer bort fra stedet.</p>	<p>Hva de mener de har adgang til. Bryte opp slåsskampen og roe situasjonen for å unngå personskader.</p>	<p>Hva de mener de har adgang til. Informanten mener at den har rett til å gripe inn ved et slagsmål, men at man ikke kan heve nivået</p>
Opplæring og instruksjoner i fysiske	Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?	Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?	Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?

situasjoner	<p>Nei, ikke ennå. Men har blitt vist litt triks av andre ansatte som kan brukes for å forenkle situasjonen.</p>	<p>Litt. Dette gikk da først og fremst ut på å fremstå som en autoritær person for å roe ned situasjonen. Ble også opplært til å tilkalle Politi dersom dette er nødvendig.</p>	<p>Ikke på utestedet. Men informanten har hatt 3 år på politihøgskolen</p>
	<p>Foreligger det noen intern instruks?</p> <p>Nei, og informanten mener hver enkelt situasjon er så forskjellig at det er vanskelig å få en dekkende instruks for fremgangsmåte i hver situasjon</p>	<p>Foreligger det noen intern instruks?</p> <p>Informant B er enig med informant A, og mener at en instruks i beste fall kan være en veldig generell fremgangsmåte, men at erfaring nok er det beste.</p>	<p>Foreligger det noen intern instruks?</p> <p>Informanten kjenner ikke til noe og mener også at det burde foreligge en veldig grunnleggende instruks.</p>

	Informant D	Informant E
Begrepet fysisk makt	<p>Legger i begrepet fysisk makt?</p> <p>At man må bruke fysisk makt for å roe ned situasjonen.</p> <p>Gjøre noe fysisk for å oppnå oppmerksomhet, endre en oppstått situasjon innenfor grensen som er nødvendig</p>	<p>Legger i begrepet fysisk makt?</p> <p>Når man bruker fysisk makt er det for å hindre andre i å handle eller få andre til å gjøre noe mot sin vilje</p>

Begrepet fysisk vold	<p>Legger i begrepet fysisk vold?</p> <p>Når den fysiske makta går over i et stadiet som blir unødvendig mye fysikk og inneholder mer misbruk</p>	<p>Legger i begrepet fysisk vold?</p> <p>Samme som fysisk makt, men må da legge til at man havner i en f.eks. slåsskamp.</p>
Kjennskap til regelverk	<p>Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt?</p> <p>Informanten presiserer at det bør foreligge men har ingen kunnskap til de. Gir også uttrykk for at høyere instanser blir innkalt ved situasjoner.</p>	<p>Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt?</p> <p>Informanten nevner først selvtekt og nødverge for å senere gjøre rede for innholdet i vaktl. bestemmelser.</p>
Nødvendigheten av fysisk makt	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Ja.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>Situasjoner hvor det diskuteres og videre eskalerer fysisk hvor man må bryte inn for å forhindre videre utvikling.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Først og fremst hvor det er to personer som er fysiske mot hverandre og hvor informanten ser en potensielle fare.</p>	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Har opplevd dette flere ganger ja.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>Siste episode var sist helg når 4 mannfolk gikk på 1.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Når personen som må utøves fysisk makt på er en fare for seg selv eller andre.</p>

	<p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Først og fremst rolig og sindig tilnærming, for videre eskalering hvis det ikke holder. Rolig men fortsatt bestemt, avhengig av hvor mye man må heve stemmen.</p>	<p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Veldig forsiktig, man kan veldig fort påføre skadet på andre eller bli skadet selv. Det kan fort utvikle seg til en slåsskamp.</p>
Nødverge	<p>Legger i begrepet nødverge</p> <p>Informanten har hørt om begrepet men klarer ikke redegjøre for det.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon?</p> <p>Når gjestene finner igjen humøret eller går til hvert sitt.</p> <p>Kjennskap til misbruk av makt</p> <p>Informanten mener at han ikke har kjennskap til noen, men erkjenner at han hører om tilfeller via media.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker</p>	<p>Legger i begrepet nødverge</p> <p>Informanten hevder at alle har rett til å forsvare, men ikke skal bruke mer makt en nødvendig for å avverge et angrep.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon?</p> <p>Det er veldig vanskelig å vite, noen ganger er det når personen snur ryggen til og går, tar deg i hånden og andre ganger kan det gå dager, uker eller måneder og personen kommer fortsatt tilbake og lager problemer.</p> <p>Kjennskap til misbruk av makt</p> <p>Informanten har kjennskap til det gjennom kollegaer.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker</p> <p>Kan være at adrenalinet er på topp og</p>

	<p>Informanten tror at det er en kombinasjon av flere faktorer. Negative ting, vedkommende er på "tuppa" og lar situasjonen gå inn på seg.</p>	<p>"rullgardinen" går ned, kan være noe personlig osv. På disse større utestedene så tror jeg det. Mye mere mennesker, mere narkotiske stoffer, mindre kontroll, mye mere bråk.</p>
Nødrett	<p>Hva de mener de har adgang til.</p> <p>Informanten hevder at det kan brytes inn ved slagsmål. Informanten understreker at gjestene må føres ut av lokalet.</p>	<p>Hva de mener de har adgang til.</p> <p>Bruke mildest mulig makt for å avverge angrepet og hvis det er nødvendig så gjør jeg en sivil pågripelse.</p>
Opplæring og instruksjoner i fysiske situasjoner	<p>Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?</p> <p>Kun ved militær tjeneste.</p> <p>Foreligger det noen intern</p>	<p>Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?</p> <p>Holde seg rolig, ikke se truende ut, pass på 360 grader rundt deg. Hvis dette skjer ute så prøv å trekk deg unna, la heller en annen kollega ta kontakt osv. Går ikke dette og den eneste løsningen er å bruke makt må man få personen ned i bakken fortest mulig og sett personen i håndjern til personen har roet seg ned. Skjer dette inne blir det mye av det samme men da kan man "føre ut" personen med makt.</p> <p>Foreligger det noen intern instruks?</p>

	instruks? Ja, men mest på kontrollpunkter som sikkerhet osv. Noe grunnleggende om håndtering av gitte situasjoner.	Informanten mener dette er noe alle vekterselskap skal ha, og at de er omfattende. På informantens arbeidsplass kan brudd på instruksene i verste fall resultere i oppsigelse.
--	--	--

	Informant F	Informant G
Begrepet fysisk makt	Legger i begrepet fysisk makt? Informanten mener at det innebærer at man går fysisk imot en person, med makt.	Legger i begrepet fysisk makt? Vil si at det er handlinger som enkelt individer i form av makt, ved å utøve vold, smerte eller overtale noen til å gjøre ting man egentlig ikke vil.
Begrepet fysisk vold	Legger i begrepet fysisk vold? Angrep hvor man skader en person.	Legger i begrepet fysisk vold? Handlinger som kan skade, skremme etc en person til å få personen til å slutte/gi seg. Kan være å holde en person igjen, utøve vold etc.
Kjennskap til regelverk	Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt? Informanten nevner nødverge og "skjenkeloven". Vedkommende har ikke kjennskap til vaktl. bestemmelser.	Hvilke lovverk eller regler regulerer fysisk makt? Informanten gjør også rede for nødverge men kjenner heller ikke til vaktl. bestemmelser

Nødvendigheten av fysisk makt	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Ja, hver kveld.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>Folk nekter å gå ut, og man må ta dem ut med makt.</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at det er nødvendig når gjesten ikke hører, og ikke forlater på grunn av dårlig oppførsel.</p> <p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Informanten mener at man bør bruke kjeften, altså kommunikasjon. Men påpeker at det ikke alltid fungerer og at enkelt steder er det</p>	<p>Har du vært involvert i situasjoner der fysisk makt var nødvendig?</p> <p>Det har ikke vært noen slike situasjoner. Eller det er jo slosskamp , men det blir ofte stoppet av seg selv når de ser at vaktene kommer. Men har hatt situasjoner der vi ha måtte legge en person i bakken og holde henda på ryggen siden personen ikke ville gi seg, da måtte vi holde han til politiet kom for å ta han med seg.</p> <p>Eksempel på situasjon?</p> <p>↑</p> <p>I hvilke situasjoner er det nødvendig med fysisk makt?</p> <p>Informanten mener dette typisk vil være slagsmål som ikke lar seg bryte opp med vekternes tilstedeværelse. Altså at slagsmålet fortsetter selv om vekterne er på stedet for å roe ned situasjonen.</p> <p>Hvordan mener du en slik situasjon bør håndteres?</p> <p>Informanten vil først tilnærme seg situasjonen verbalt. Dersom dette ikke fungerer er han nødt til å ty til fysisk makt. Det han ser på som viktig da er å begrense skadene på sin egen person,</p>
-------------------------------	---	--

	retningslinjer hvor man kun skal bruke 2 min per gjest.	andre gjester og også motparten, den provoserende gjesten.
Nødverge	<p>Legger i begrepet nødverge? Informanten gir uttrykk for at nødverge foreligger når man blir truet med vold eller våpen og handler i selvforsvar.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon? Informanten mener at det skjer når politiet kommer, eller når gjestene har gått. Eventuelt når de er i arresten.</p> <p>Kjennskap til misbruk av makt</p>	<p>Legger i begrepet nødverge? Vi har vel nødvergeregelen her i Norge, husker ikke helt hva den gikk ut på. Men er vel at man handler i verge, altså i forsvar. Går vel ut på at man har rett til å forsvare seg selv inntil en viss grense. Man kan bruke nødverge for å stoppe et angrep på byen, eller forsvare seg selv hvis en gjest velger å bli fysisk. Noe som kan skje når de har hatt i seg litt alkohol.</p> <p>Når opphører en nødvergesituasjon? Enten når politiet er tilstede og tatt med partene som har sloss. Eller at partene selv har insett at de gjorde noe dumt og har roet seg ned. Mange unnskylder seg fort hvis de havner i et lite basketak. Man har som oftest litt lavere toleranse til andre når man drikker. Er ikke alle som tåler like mye alkohol og noen kan ha en dårlig dag. Men når alt er tilbake som normalt så vil jeg anse situasjonen som opphørt.</p> <p>Kjennskap til misbruk av makt Har opplevd episoder med tidligere kollegaer som muligens har overreagert</p>

	<p>Informanten mener at han kjenner til flere tilfeller. Hevder at flere vakter trener for å sloss og nevner at de ikke slår i ansikten, men i magen, for det synes ikke.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker</p> <p>Makten. Men også gjesten selv fordi de provoserer. Men nevner også anabole steorider og andre stoffer blant vektere og dørvakter.</p>	<p>og kastet en person litt hardt i bakken.</p> <p>Tanker om underliggende årsaker</p> <p>Er nok mange vektere som har dårlig holdninger til bruken av fysisk makt og ser på det som en lett utvei av problemet.</p>
Nødrett	<p>Hva de mener de har adgang til.</p> <p>Ved slagsmål inne mener informanten at det må gripes inn. Hvis informanten mangler kontroll mener han må legge gjesten i bakken. Bruker håndjern hvis han er alene.</p>	<p>Hva de mener de har adgang til.</p> <p>Jeg mener jeg har rett til å begrense skadeomfanget. Men det kommer veldig ann på hvordan situasjonen er. Mange stopper fort opp når vaktene kommer, mens andre trenger å bli rivd fra hverandre. Jeg mener at man må tenkte på egen sikkerhet, men aldri bruke slag og spark. Viktig å få kontroll på personen man skal stoppe, hvis man må være fysisk så mener jeg vi har rett til å få kontroll på armene, i værste fall legge han i bakken. Mange bruker håndjern, jeg er ikke så fan av dette. Det er ganske strengt og man må ha kurs, er noe som heter frihetsberøvelse</p>

		eller noe. Er ikke alle som er klar over dette.
Opplæring og instruksjoner i fysiske situasjoner	<p>Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?</p> <p>Trin 2, Praksis og tett oppfølging.</p> <p>Foreligger det noen intern instruks?</p> <p>Informanten påpeker at det ikke foreligger noe skriftlig, men enkelt steder blir man gitt en muntlig instruks. F.eks på luksussteder hvor toleranse for bråk er mye mindre.</p>	<p>Opplæring i hvordan fysiske situasjoner bør håndteres?</p> <p>Ja. Kommer helt ann på personen og situasjonen, enkelte kan gi seg med engang, andre gjør motstand tilbake ved å slå og sparke. Da har vi lært å ta hånda opp på ryggen osv, er vanskelig å forklare, går automatisk. Men er veldig sjeldent man må bruke knep.</p> <p>Foreligger det noen intern instruks?</p> <p>Eneste instruksjonen er at man helst ikke skal gå alene inn i en diskusjon, krangel/slosskamp.</p>

Hovedkode: Holdninger:

	Informant A	Informant B	Informant C
Begrepet holdninger	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Hvordan en person oppfører seg. For eksempel at en person er aggressiv.</p>	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Hva en person verdsetter og praktiserer i forhold til et tema. Og personers oppfatning av</p>	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Hvilke verdier som man vil ytre til andre samt hvordan man representer seg overfor</p>

		rett og galt.	bedriften.
Dannelse av holdninger	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Ulike bakgrunner</p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Tror bakgrunnen for dette er hensynet til sikkerheten til mennesker, og at opplevelser på jobb har påvirket.</p>	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Oppfatningen av samfunnet, og hva som er rett og galt. Samt en persons interesser og sympati for medmennesker.</p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Informanten tror dette har forklaring i oppveksten og miljøet rundt han.</p>	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Alt som en har opplevd, familie, venner samt hvilke faktorer som man anser som viktige å ta med seg videre i livet.</p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Som nevnt over. Erfaring, familie, venner osv.</p>
Informantens holdninger til fysisk makt	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Positivt forhold til fysisk makt med tanke på at sikkerheten er viktig.</p>	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at fysisk makt ofte er nødvendig fordi man gjerne kommer lenger med å snakke fornuftig og respektere den andre personen. Kan derimot bli nødvendig med fysisk makt ved et visst punkt.</p>	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Informanten kan anses for ha en negativt holdning. Men påpeker at nødvendigheten er der ved tilfeller som krever det.</p>

	<p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Har tidligere erfart at dette fungerer bra.</p>	<p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at oppvekst og miljø har spilt en stor rolle.</p>	<p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at ingen andre skal kunne påvirke sin adferd og tenker at alle situasjoner kan en styre selv. Mener at dette stammer fra familien.</p>
Påvirkning av atferd	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>I den grad at folk blir mer sinte om man er frekk, sur osv</p> <p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Ting som har skjedd tidligere på jobb, som gjør at man kanskje tar</p>	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Kan lettere ty til fysisk makt, noe som fører til fysisk vold og maktmisbruk.</p> <p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Holdninger og interesser.</p>	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Helt klart. Har du en dårlig holdning til fysisk makt har du ikke noe i døra å gjøre. En vakt må ha noen. De holdningen må gå gjennom på instruks, opplæring, skikkethet. Det er et utgangspunktet på holdninger, men vet aldri.</p> <p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>1. Første så er det jo den som man står overfor da. Gjesten som</p>

	<p>litt mer forhåndsregler enn tidligere.</p> <p>Informanten tror dette har påvirkning fordi dette er noe man selv har opplevd, og at dette gir et sterkere inntrykk på den måten.</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Ja, fordi noen er på en slik måte at de klarer å roe ned personer slik at de slipper å bruke fysisk makt</p>		<p>kommer, hvilket trusselnivå. Hvem som er på jobb, er vi en vakt, eller flere vakter? Flere vakter skaper mer trygghet. Stressnivået går mer ned, kan prate mer med personen. Kan bruke fortere fysisk makt hvis man er alene.</p> <p>2. Opplæring, situasjon, dagshumor, forbilder.</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at dette har noe å si da han mener dårlige holdninger vil gjenspeile seg i mer bruk av fysisk makt.</p>
--	---	--	--

	Informant D	Informant E
Begrepet holdninger	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Informanten har vanskeligheter for å beskrive, men mener det handler om fremtoning.</p> <p>Autoritæritet og vennligsinnethet</p>	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>En holdning er en mening, oppfatning eller innstilling en person har som kan påvirke atferden til personen i stor grad.</p> <p>F.eks. uenighet og sinne.</p>

	f.eks.	
Dannelse av holdninger	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Erfaringer, men også andre og vennekrets</p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Det samme, erfaringer, venners holdninger.</p>	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p><i>Venner, trening og erfaring</i></p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Venner, trening og erfaring</p>
Informantens holdninger til fysisk makt	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Todelt. Viktig å ha som erfaring og kjennskap til det for å føle seg trygg. Men ønsker å ta det så langt som mulig verbalt.</p> <p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Erfaring. Må ta en stilling til det individuelt også.</p>	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Nøytral</p> <p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>På grunn av mange er flinke til å holde seg innen for retningslinjene og andre overtrer dem.</p>
Påvirkning av atferd	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Informanten mener holdninger påvirker atferden ved at man vil vise hva man står for gjennom</p>	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Helt klart, det gjør det på alle. Får man noen positive tilbakemeldinger i løpet av kvelden holder man seg glad i døra.</p>

	<p>fysiske handlinger.</p> <p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Informanten mener at hans egne holdninger skinner gjennom, og påvirker hans atferd.</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Informanten mener at en person med positiv holdning til fysisk makt har lettere for å ty til fysisk makt eller vold før man egentlig trenger det.</p>	<p>Får man mye negativitet i døra kommer det til å påvirke deg før eller siden.</p> <p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Samme som svart over, informanten legger også til at privatlivet spiller inn.</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Ja til en viss grad, lunta blir litt kortere hvis man har en dårlig dag.</p>
--	---	---

	Informant F	Informant G
Begrepet holdninger	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Informanten mener begrepet holdninger omfatter hvordan personer oppfører seg.</p>	<p>Legger i begrepet holdninger?</p> <p>Jeg mener holdning er en fysisk innstilling man har til personer eller ting.</p>
Dannelse av holdninger	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Informanten mener samfunnet har størst påvirkning på holdninger.</p>	<p>Hva tror du danner en holdning?</p> <p>Oppvekst, helt klart. Eller sosialt miljø. Det kommer veldig an på hvem man henger på, hva som har</p>

	<p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Informanten har fått formet sin holdning av tidligere arbeidserfaringer.</p>	<p>skjedd i barndommen.</p> <p>Hva tror du har dannet din holdning?</p> <p>Den konkrete situasjon og hvordan de andre parter oppfører seg.</p>
Informantens holdninger til fysisk makt	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Informanten har en negativ holdning til fysisk makt, og prøver å unngå det så langt det går.</p> <p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Var tidligere positiv til bruk av fysisk makt, men etter en situasjon der politiet ble involvert har informanten en mer avslappet holdning.</p>	<p>Hvilken holdning har du til fysisk makt?</p> <p>Må man bruke fysisk makt så bør det være i nødverge. Han har et nøytralt forhold til fysisk makt, og mener at man kommer lengre med prat.</p> <p>Hvorfor denne holdningen til fysisk makt?</p> <p>Informanten har erfart at kommunikasjon fungerer best i lengden.</p>
Påvirkning av atferd	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Jeg har en holdning å bruke minst, vold eller makt for å få dem ut. Det er bedre, både for gjesten, utestedet og politiet. Informanten legger også til at en bidragsyter er det faktum at han da slipper å skrive rapport.</p>	<p>I hvilken grad påvirker holdninger atferden?</p> <p>Kommer vel helt an på hvordan situasjonen er vil jeg tippe. Men fysisk makt bør jo være siste utvei, så hvis man har en holdning som tilsier at man ikke bruker fysisk makt så vil jeg si at holdninger påvirker, ja.</p>

	<p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Hvis folk slutter å gå på stoff, og ikke tror de er bedre enn andre. Så går det bra.</p>	<p>Hva mener du påvirker din atferd?</p> <p>Mener at oppvekst påvirker ens handlinger.</p> <p>Påvirker holdninger om man bruker fysisk makt?</p> <p>Informanten har en holdning om å ikke bruke fysisk makt, og mener det fungerer bra.</p>
--	--	---